MECSEKNÁDASD

TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYVE

2017

MECSEKNÁDASD
TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYVE

TARTALOMJEGYZÉK

	BORÍTÓLAP	
	TARTALOMJEGYZÉK	2. oldal
1.	BEVEZETŐ, KÖSZÖNTŐ	4. oldal
2.	TELEPÜLÉS BEMUTATÁSA	
	településtörténet	7. oldal
3.	ÖRÖKSÉGÜNK	16. oldal
	műemlékvédelem	17. oldal
	helyi védelem	22. oldal
	egyéb értékek	34. oldal
4.	ELTÉRŐ ÉPÍTÉSZETI KARAKTERŰ TERÜLETEK	40. oldal
	történeti településmag	43. oldal
	20. századi beépítések	63. oldal
	Püspökkert	73. oldal
	szőlőhegy	80. oldal
	átalakuló szőlőhegy	91. oldal
	ipari jellegű beépítés	97. oldal
	beépítetlen területek	101. oldal
	turisztikai zóna	104. oldal
	üdülőterület	107.oldal
5.	EGYÉB TELEPÜLÉSKÉPI ELEMEK	
	gépészeti és hírközlési eszközök	111. oldal
	növényzet	112. oldal

Mi is a települési arculati kézikönyv, rövidített nevén a TAK?

A TAK elsősorban **az építtetőknek** készülő útmutató, amely segíteni kíván nyújtani a beruházások tervezése során, bemutatva és kiemelve az adott település kulturális és épített értékeit, és iránymutatást ad az értékeket és identitást megőrző fejlesztések építészeti megfogalmazásához.

A települési arculati kézikönyv csak formájában új műfaj, a korábbi értékfelmérések, az örökségvédelmi hatástanulmányok, a jogszabályi védelmet megalapozó tanulmányok nagyon alapos kutatómunkával készültek, amelyek a fent részletezett szempontrendszert vették alapul.

Épített örökségünk tárgyi emlékeinek felkutatása, az elődök által teremtett értékek megőrzése, tovább örökítése a következő generációk számára minden helyi közösség, a társadalom egésze számára kiemelten fontos feladat.
Ennek intézményesült formája, az építészeti értékek országos és helyi szintű védelme több évtizede létező településrendezési eszköz.
Az épített örökségünk jogi védelme a védetté nyilvánítással, a helyi önkormányzati rendelettel és az intézményi háttérrel biztosított, azonban a működőképesség feltétele, hogy magunkénak érezzük azt, azokat az értékeket, amelyeket a korábbi generációk hagytak ránk.

Ha egy épület idegen a környezetében, nem alkalmazkodik a hely szelleméhez, akkor lehet, hogy ideig-óráig figyelemfelkeltő, de az idő múlásával bebizonyosodik, hogy értéktelen.

Az értékes építészeti emlékeink többsége nem kizárólag az intézményrendszernek, lelkes kutatók munkájának, szakemberek ismereteinek köszönhetően maradtak fenn, hanem elsősorban azért, mert az építészeti emlékeink értékeit a közösségek későbbi generációi felismerték, fontosnak tartották és tovább örökítették, felhasználták új építészeti értékek létrehozásánál.

Átmentett értékekké vált így a települések szerkezete, utcahálózata, a gazdaságos területfelhasználás, a racionális telepítési elvek, a tömegarányok, az anyaghasználat, a részletképzések…

A kézikönyv nem etalon, a kézikönyv az olvasót kívánja megismerteti a település építészeti értékeivel, útmutatást adni azoknak, akik a meglévő épületek átalakításával, korszerűsítésével, új épület építésével formálják a település arculatát. Segítséget kíván adni ahhoz, hogy a tervezett beavatkozások a település építészeti értékeivel összhangban legyenek, újabb értéket teremtsenek.

A kézikönyvet nem zárjuk le 2017. december 31.-én, mint ahogy a település története is folyamatos. Azt szeretnénk, hogy az értékek megőrzésében, új építészeti értékeke teremtésében a település minden polgára aktív résztvevő legyen, lehessen.

Tisztelt Mecseknádasdiak!

A jelenlegi feladatunk (és szándékosan használok többes számot) Mecseknádasd településképi arculatának elemzése és jövőbeli koncepciójának meghatározása, közös munkával. A szakmai oldalról munkatársaim, Balázs Lajos településrendezési vezető tervező, Rofrits Nándor építész, mérnök-tanár. Részt vesznek a munkában az önkormányzati hivatal munkatársai, de szükség van Önökre, Mecseknádasd lakóira is.

Talán nem kell részletesen elemezni, mennyire fontos egy-egy település arculata. Közterületei, utcaképei, az egyes épületek összessége által nyújtott összhatás, hangulat Fontos ez a helyben élőknek, de az átutazóknak, vagy az emiatt visszatérő, vagy talán pont emiatt vissza nem térő turistáknak, vendégeknek, rendezvényeknek. Fontos az épített örökségünk megőrzése, hogy hitelesen szólhassanak a jövő nemzedékekhez. Fontos, hogy megoldást kell találni a pénztelenség, vagy éppen a rövidtávú gazdasági érdekek, a divatirányzatok „elvárásai”, illetve az építészeti minőség, és a természetes városfejlődés közötti látszólagos ellentmondásokra. Mert lehet, csak türelem, munka és kompromisszumkészség kell hozzá. Erővel, daccal nem megy.
Ennek egyik eszköze, vagy mondjuk úgy, hogy lehetősége a jelenleg készülő települési arculati kézikönyv (TAK).

Ahhoz, hogy Mecseknádasdon mindez jól valósuljon meg, a szakmai bázist az önkormányzat biztosította, de mi, a TAK készítői nem itt élünk, nekünk bizonyos fokig „térkép e táj”.

Ahhoz, hogy az általunk megfogalmazott szakmai szempontokat aprópénzre lehessen váltani, élhető települést hozni létre, Önökre is hárul feladat, hisz Önök élnek itt. A lakosság, vagyis az Önök feladata a civil oldal érdekeinek, elképzeléseinek és jövőképének megfogalmazása, ennek a hétköznapok által írt kottának a megírása, hogy a többi szólam mellé beépülve teljes legyen a zenemű, hogy egy mindenki által elfogadható építészeti arculati rendelet születhessen, melyet a lehető legtöbben tudnak magukénak vallani.

Balázs Péter
megbízott települési főépítész

2.
MECSEKNÁDASD BEMUTATÁSA

2.1
TELEPÜLÉSTÖRTÉNET

		Mecseknádasd címere ellipszis alakú, a széle gyöngyözött. Körirata: XSIGIL: PAGI.NADASD : 1.7.2.X. Belül egy búzatábla, a közepén nagy lombos fa látható. (Nádasd pecsétje 1724)

A község Baranya megyében, annak észak-keleti határához közel fekszik. A falu kizárólag a 6-os sz. főközlekedési úton közelíthető meg, Budapesttől 167, Pécstől 30 km-re található. A legközelebbi városok: Bonyhád (Tolna m.) 8, Pécsvárad 10 km messze van.
A faluban működnek az állami alapintézmények (önkormányzat, körjegyzőség, iskola, óvoda stb.).
Lakosságszám: kb. 1700 fő.

A RÉGMÚLT

Mint oly sok hely, Mecseknádasd is igen régóta szolgál emberi település céljára, ezt neolit kori leletek bizonyítják (pattintott és csiszolt kőeszközök, kőbalták, nyílhegyek). Később az ókorban, itt, a Zengő közelében vezetett a Mursa - Sopianae - Aquincum (Eszék - Pécs - Óbuda) római hadi- és kereskedelmi út, a maga nemében az egyik legfontosabb Pannonia provinciában. Amikor Kr.u. 292-ben a közigazgatási központ Aquincum helyett Sopianae lett, a környék még inkább fejlődött. A római régészeti emlékek igen szegényesek, mindössze néhány I. Valentinianus császár idején (364-375) vert érmét találtak. A rákövetkező évszázadokról is keveset tudunk. 1938-as és 1972-es ásatásokkor avarkori sírokat tártak fel.
A falu tulajdonképpen a Mecsek szélén fekszik, ott, ahol a hegyvidék "átváltozik" dombsággá. A hegyek közt eredő, régebben mindig bővizű Öreg- vagy Rák-patak (ma: Réka-patak) a lapos részeken kiterjedt nádas-zsombékos területekkel volt körülvéve. Erre utal, hogy a legkorábbi okmányokban is e környezeti jellegzetesség alapján alkotott névvel illették. Nádasd falu középkori elnevezései különféle okiratokban: Nadas, Nadasth, Nadosth.
A falutól nem messzire két vár- illetve templomrom is található, melyek múltja homályba vész. Az egyik a 6-os főút mellett, a falutól 100 m-re lévő Schlossbergen (Várhegy) állt, mely nagyméretű templom és/vagy vár volt egykoron. A másik az Óbánya felé vezető

bekötőút mellett magasodó Öreg-hegyen fellelhető Réka-vár (egykor Rák-várnak nevezték), melyhez semmilyen történet nem kötődik a mai nevével kapcsolatban, annál inkább mesélnek egy történetet, mely Szent István korába röpít minket vissza. Lássuk milyen történeti adatok állnak rendelkezésünkre! 1896-ban Rézbányai József kanonok, egyháztörténész megtalálta II. András egy 1235-ös keltezésű birtokadományozó oklevelének egy 1404-es másolatát. Ez a legkorábbi, Nádasdot említő okirat. Az oklevélben a király a pécsi püspöknek és káptalannak adományoz területeket. Máza határának leírásakor olvasható ez a töredék: "[...] cum terra Britanorum de Nadasth", azaz Máza a "britek nádasdi birtokával" határos. Britek a Mecsekben? Kik voltak ők? Tehát a falu határában két középkori várrom is található, de azt nem tudjuk biztosan, hogy melyik lehetett a "briteké". A történet előzményei: Edward és Edmund hercegek Vasbordájú Edmund angol király (uralkodott 1016-ban néhány hónapig) és Ealdgyth svéd hercegnő gyermekei voltak, akik a dán megszállás után a svéd udvarban leltek menedékre. 1018-ban az Angliát megszálló Nagy Kanut megszállta Svédországot is, így a fivéreknek tovább kellett menekülniük. Állítólag Kijeven, vagy Lengyelországon keresztül érkeztek Magyarországra. Edmund fiatalon meghalt (talán Magyarországon), míg Edward feleségül vette Szent István király leányát, Ágotát. Három gyermekük született: Margit, Krisztina és Edgár. 1057-ben tértek vissza Angliába.
Az 1235-ös oklevélben mint "Szent László király egyháza" említik a mai Szent István templomot. 1296-ban Tolna megyéhez tartozott, várral rendelkező birtokként említik. A tolnai főesperesség birtoka és plébániája volt 1330-ban is. 1335-ben - következetesen Nádasdnak írták a nevét ekkoriban - egy Gerardus nevű papja volt. Több, a falut birtokló család neve őrződött meg a 14-15. sz-ból: Kórógyi (1433), Maróthi (1465, ekkor már oppidumként - "mezőváros" - említődik), Monoszlai Csupor (1473). Másutt az olvasható, hogy Janus Pannonius érdemeiért 1464-ben Mátyás király a pécsi püspökség számára átadja a birtokot.
Pécs török általi elfoglalása (1543) után Nádasdon is változik a rezsim, a falu a szászvári nahijéhoz tartozik. A közösség gazdaságilag nem vegetál, oppidum ekkor is (1554). Az 1550-es összeírásban még csak magyar nevek szerepelnek, de később megjelennek a lakosok közt a török nyomán érkezett szerbek. Rácnádasdnak,Nadasdgyenek is hívták emiatt ekkor a falut. A magyar lakosság maradéka áttért a református hitre. A török összeírásokban három mahallet - városrészt - említenek: Felső-, Alsó- és Kis-Nádast. Jelentős katonai erődítés és dzsámi állt a már említett Schlossbergen. A mai Szent István templomot a kálvinisták és a görögkeleti szerbek egyaránt használták. A hódoltság 1686-ig tartott. A törökök kiűzése után az 1696-os összeírás 23 jobbágyot talál: a magyarok mellett többségben szerb hajdúk (rácok) élnek itt, akik néhány évvel korábban érkeztek ide. 1696-tól hosszú Tolna kontra Baranya pereskedést követően tartozik Nádasd az utóbbihoz. A falu birtokjoga ismét a pécsi püspökre szállt. A szegénység, pestisjárványok és a szerbek elköltözése miatt nagyon megfogyatkozik a lakosság. Fokozatosan megerősödik a katolicizmus, és ebben szerepük van a pécsi jezsuitáknak is. Lassanként elhalványul a török idők emlékezete, a néptelen, szomorú vidék megújulásra vár. A Schlossberg oldalában található Török-kút (Türkenbrunnen, "Tierkeprune") nevében őriz valamit ezekből az időkből.

Az elnéptelenedés ellenszere a szervezett telepítés volt. A pécsi püspök, Radanay Mátyás visszakapta a birtokát, köztük Nádasdot, és ezekre a birtokrészekre az utódja, Nesselrode Vilmos 1718-tól főként Hessenből, a Rajna-vidékről, Spessartból, Frankföldről - de még számos más helyről is - fogadott katolikus telepeseket. Ekkortól kezdődött Nádasdon is a folyamatos megtelepedés, mégpedig a würzburgi érsekség területéről származó frankok által, főként a spessart-vidéki Frammersbachból, valamint Sinngrund környékéről. Néhány stájerország béli és elzász-lotharingiai család is érkezett. Természetesen a rákövetkező évtizedekben folyamatosan cserélődött a lakosság egy része, voltak akik elmentek, de más magyarországi német falvakból érkeztek is. Ezt követően a falu népességét gyakorlatilag 100%-ban a németek teszik ki. A néhány megmaradt őslakos magyar család is elnémetesedik (pl. a Bujtor, Dékány, Pálfi családok). Sok magyar a református Zengővárkonyba (kb. 8 km) és Váraljára (kb. 5 km) költözött. Ez az etnikai összetétel a 2. világháború végéig fennmaradt.

A 18. század eleji betelepítést követően újjáalakult a plébánia (1719), az anyakönyvvezetés 1721-ben kezdődött. Az 1721. szeptember 15-én kezdődött canonica visitatio idején, melyet Bohuss Imre székesegyházi kanonok végzett, e plébániához tartozott Óbánya (Alte Glashütte, Glashütte - ez a falu máig ide tartozik, mint filia), Berekalja (ez a kis falucska a korábbi évszázadokban nagyon sokáig Nádasdhoz tartozott, noha Hidashoz van közelebb), Hidas, Kisújbánya, Cikó és Nagymányok. Utóbbiak 1727-ben a bonyhádi plébániához kerültek, Kisújbánya 1776-ban Hosszúhetényhez, Berekalja 1783-ban Bonyhádhoz lett csatolva. Az alsó képen látható Szent György plébániatemplom elkészültéig (1770) a Szent István templomot használták a hívek. (J. Brüsztle írása a Pécsi Egyetemi Könyvtár honlapján) Ebben az időben különösen látványos volt a falu vallási életének épületekben reprezentálódó fejlődése, mivel Klimó György püspök (jobbra) erre igen sokat áldozott. A Historia Domust csak 1777 óta vezették, de ekkor Wizer plébános a falu történetét visszamenőlegesen is megírta. Ami az itt tevékenykedő klerikusokat illeti, a mai napig huszonkét plébánosa volt az egyházközségnek, és kb. az 1950-es évekig szinte mindig szolgált itt káplán is.

1733-ban a faluban 71 német és 5 magyar telepes/jobbágy, valamint 13 német és 3 magyar zsellér lakott (természetesen ez a családfőket jelenti). Gazdasági téren természetesen a legjelentősebb a mezőgazdaság volt, bár a birtokok nem voltak olyan nagyok, mint az ország más részein. Éppen ezért a nádasdiak emellett iparos munkából is éltek. Rövidesen sok malom épült az Öreg-patak (Altbach, más néven: Rák-, majd Réka-patak) mellé/fölé, hogy kihasználja annak vízhozamát. A környék erdeinek fája, valamint az agyag és a kő számítottak ipari alapanyagnak. Kádárok, fazekasok, kőfaragók szép számban éltek egykor a faluban. A népi kismesterségek emlékeit a helyi Német Nemzetiségi Tájházban lehet megtekinteni, amely a Vogelbergen álló egykori Gungl-féle kocsmaépületben kapott helyet. Jelentős volt a szőlőtermesztés és a borászat, amit távolabbi vidékekre is eladtak. 1817-ben a falun is átvezetve megépült a budai-pécsi országút, de a vasút elkerülte. Az 1889-90-es filoxérajárványt követően már soha nem tudtak a nádasdi szőlőtermesztők ismét olyan volumenben a piacra termelni, mint azt megelőzően. Egyébként örvendetes,

hogy az elmúlt tíz évben ismét fejlődésnek indult a szőlészet-borászat, és újra megjelentek a minőségi borok a nádasdi gazdák kínálatában. E borokat minden év tavaszán egy regionális jelentőségű borversenyen mérik össze termelőik.
A falu az 1900-as évek elejéig viselte a Nádasd nevet, akkortól hivatalosan Püspöknádasd lett. Természetesen községünkből is sok áldozatot szedett a szomorú emlékű első világháború. 1920-ban néhány hónapig a falu szélén húzódott a magyar-szerb határ, vagyis Magyarország és a Baranyai Szerb-Magyar Köztársaság határa. Az ezt követő két évtizednyi béke előkészítette a még nagyobb változásokat. A helyi németség - a lakosság több, mint 90%-a - megosztottá vált. A szociális és gazdasági problémák szükségképp magukkal vonták a helyi társadalom egy jó részének a radikalizálódását az amúgy is forrongó és egyre szélsőségesebbé váló magyar társadalmon belül. A kitörő második világháború kiheverhetetlen következményekkel járt itt is. A falut egyrészt lelkileg végképp megosztotta (Volksbund, Hűséggel a Hazához mozgalom, semlegesek). Néhányan pusztítóan és önpusztítóan hamis reményeket kergettek, és az önkéntes SS-be léptek be. Nagyon sokan besorozott katonaként, mint a Magyar Királyi Honvédség vagy a Wehrmacht tagjai haltak vagy sebesültek meg. Számosan kényszersorozott SS-katonák lettek.
1944-ben Auschwitzba hurcolták a falu egyetlen zsidó lakosát, aki ott a Soá áldozata lett. Néhány hónap múlva megérkezett a front, újabb szenvedéseket hozva a civileknek. Noha harcok a falu környékén nem voltak, a polgári lakosságnak itt is el kellett viselnie a szovjet katonák zaklatásait. A közelben egy amerikai bombázó lezuhanása, illetőleg egy szovjet katonai teherautó közlekedési balesete nyomán voltak katonai áldozatok. Sajnos ide kell sorolni egy megtalált gránát felrobbanásának gyermek áldozatát is. 1944 őszén asszonyok, lányok és - kisebb mértékben - férfiak tucatjainak kellett málenkij robotra menniük. Sajnos sokuknak nem adatott meg a hazatérés öröme.
A háborút követő években nagyon sok családot kitelepítettek, és a közhiedelemmel ellentétben nem csak a Volksbund tagjait. Volt olyan szállítmány, amelyet az ausztriai Linz környékéről visszafordítottak, és végül magyarországi kényszerlakhelyre, az alföldi Hajós környékére kerültek. Innen, és számtalan más internálótáborból illetőleg kényszerlakhelyről (Lengyel, Györköny stb.) voltak, akik vissza tudtak térni a faluba, de az első kitelepítési folyamat végére mintegy 200 család (kb. 1000 fő) Németország amerikai megszállási övezetébe került. Későbbi transzportokkal az előbbieknél jóval kevesebben a szovjet övezetbe, a későbbi NDK-ba is kerültek. A falu "nulladik órája" valóban egy új világ kezdetét jelentette.

1945 UTÁN

A faluba új betelepülők érkeztek az ország más részeiből és a Felvidékről, de bizony el kellett telnie egy kis időnek, míg a "békés egymás mellett élés" megvalósulhatott. Az új rendszer új nevet is adott a falunak, 1950-től Püspöknádasd helyett Mecseknádasd lett.
A hatvanas és a hetvenes években egy relatív anyagi jólét alakult ki, amely fejlődés a nyolcvanas évekre itt is megtorpant. Miután a szocialista gazdaság az ország tartalékait felélte, az azt működtető társadalmi elit asszisztenciájával bekövetkezett a rendszerváltozás. Az évtized végét és a kilencvenes évek elejét a községben egyfajta társadalmi pezsgés, és a gazdasági alapok átrendeződése jellemezte. A már korábban is élénk kapcsolatok Németországgal, az ottani rokonokkal fennmaradtak, sőt "hivatalossá" is váltak. Partnerkapcsolat alakult ki a kilencvenes évek elején a baden-württembergi

Unterensingennel, majd az ezredforduló után, pontosabban 2003-ban a bajorországi Frammersbachhal. (Itt megtekinthető egy-egy másik unterensingeni és frammersbachi honlap is.) Sokan elmentek a faluból külföldre dolgozni, tanulni, illetve az állami vagyont itt is újraosztották. Indultak vállalkozások, több közülük sikeres, de vannak akiknek nincs munkájuk, és élnek köztük szegények is. A fiatalabb korosztályt tekintve inkább az elköltözés figyelhető meg, mely legfőképp Budapest és más nagyobb városok felé irányul. Ezek a folyamatok összhangban vannak a dél-dunántúli régió gazdasági-pénzügyi-foglalkoztatási leépülésével. A falu lakossága megfogyatkozott. A korábban szorgos munkával felépített nagyméretű családi házak közül sok ma már csak egy-egy idősödő ember otthonául szolgál.

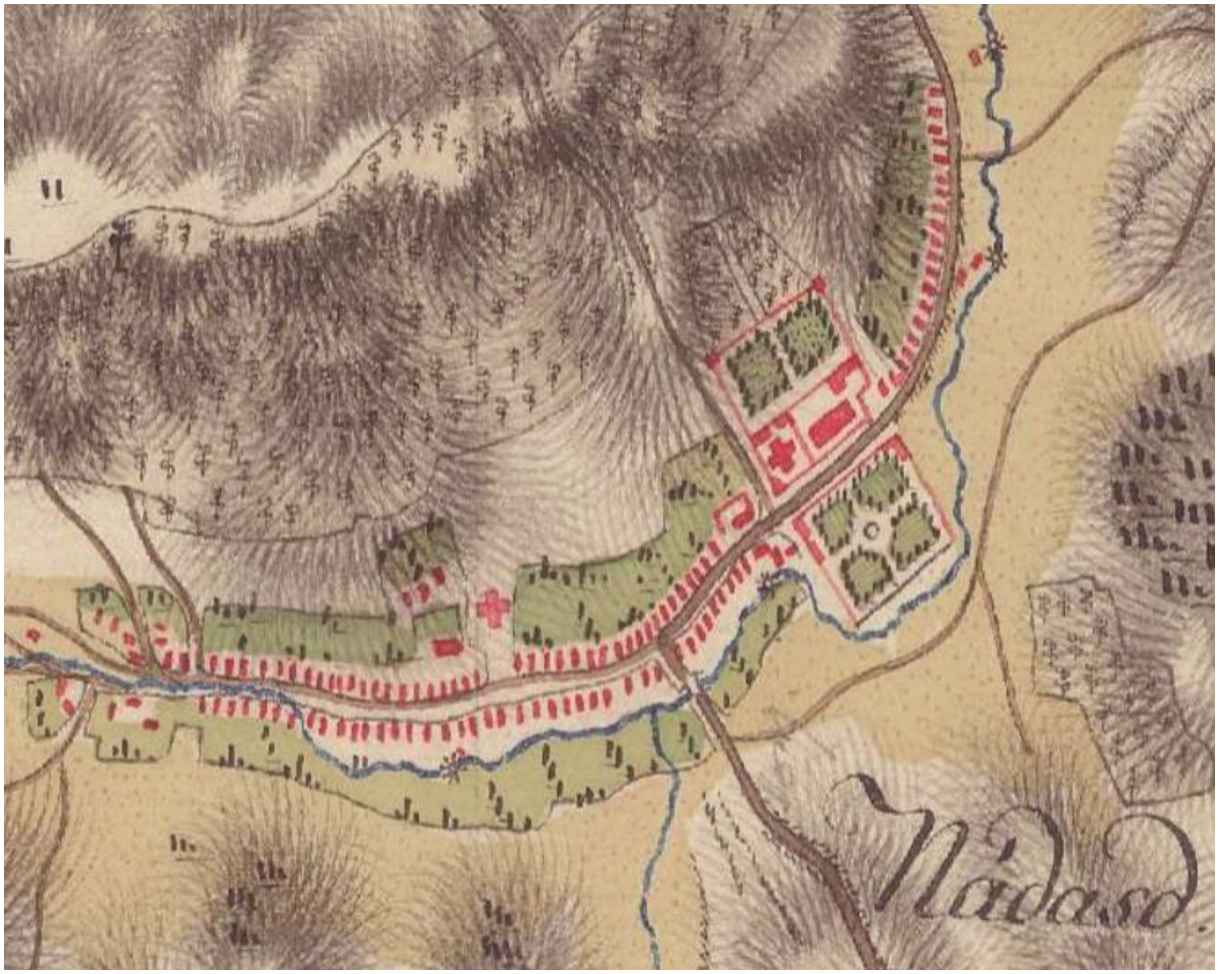

Első Katonai Felmérés (1763-1787)

Az első katonai felmérés ábrázolja a település „Fő utcáját, mely a mai Kossuth Lajos utca, Rákóczi Ferenc utca és Liszt Ferenc utca nyomvonala. Látható a Püspöki nyaraló és a házzá tartozó püspöki kert az utca és az Öreg patak közötti területen. A településtől északra, a déli domboldalakon nagy kiterjedésű szőlőterületet ábrázol a térkép.

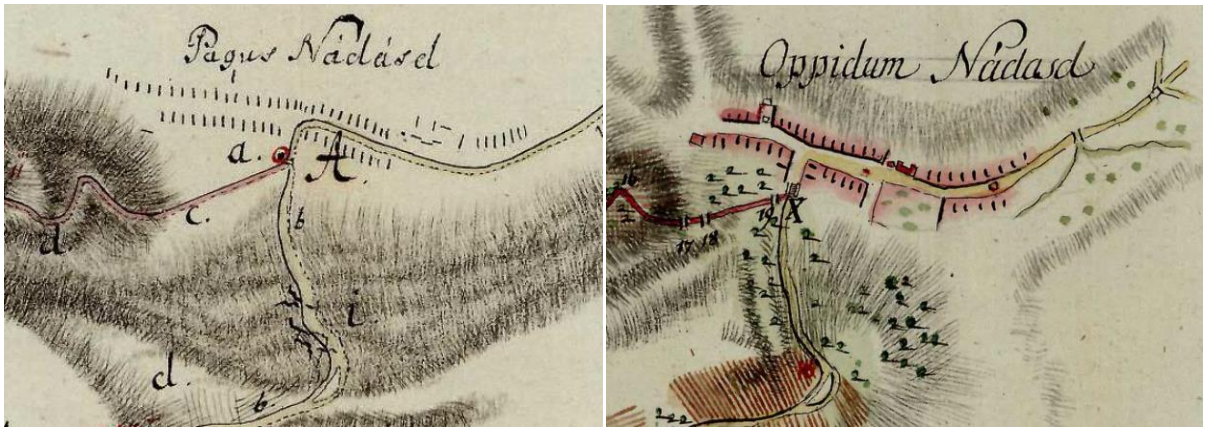

Úttérképek, Keletkezés éve: 1798 1800

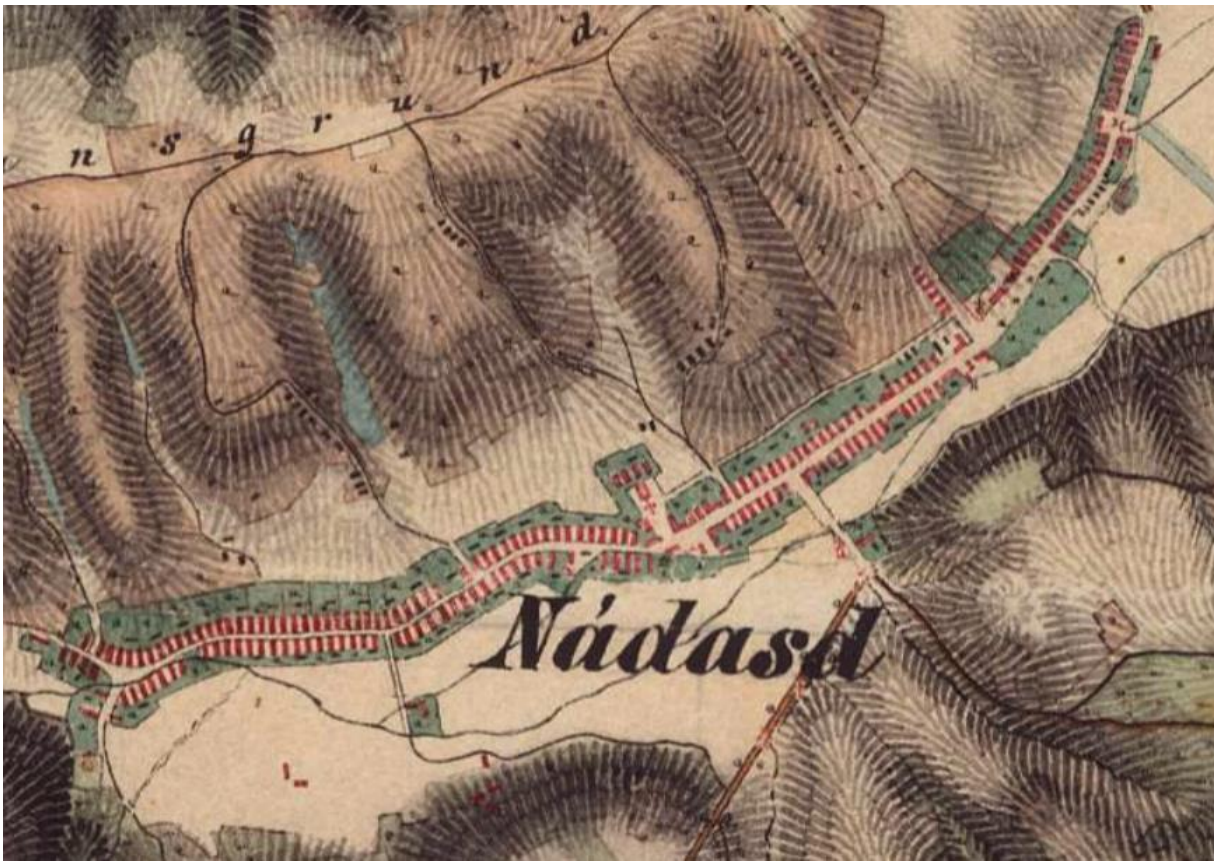

Második Katonai Felmérés (1806-1869)

A térképek ábrázolják a Fő utcára merőleges, ma is meglévő dűlőutakat, melyek a szőlőterületekre vezetnek fel. Az utak mentén ábrázolták a pincesorokat is.

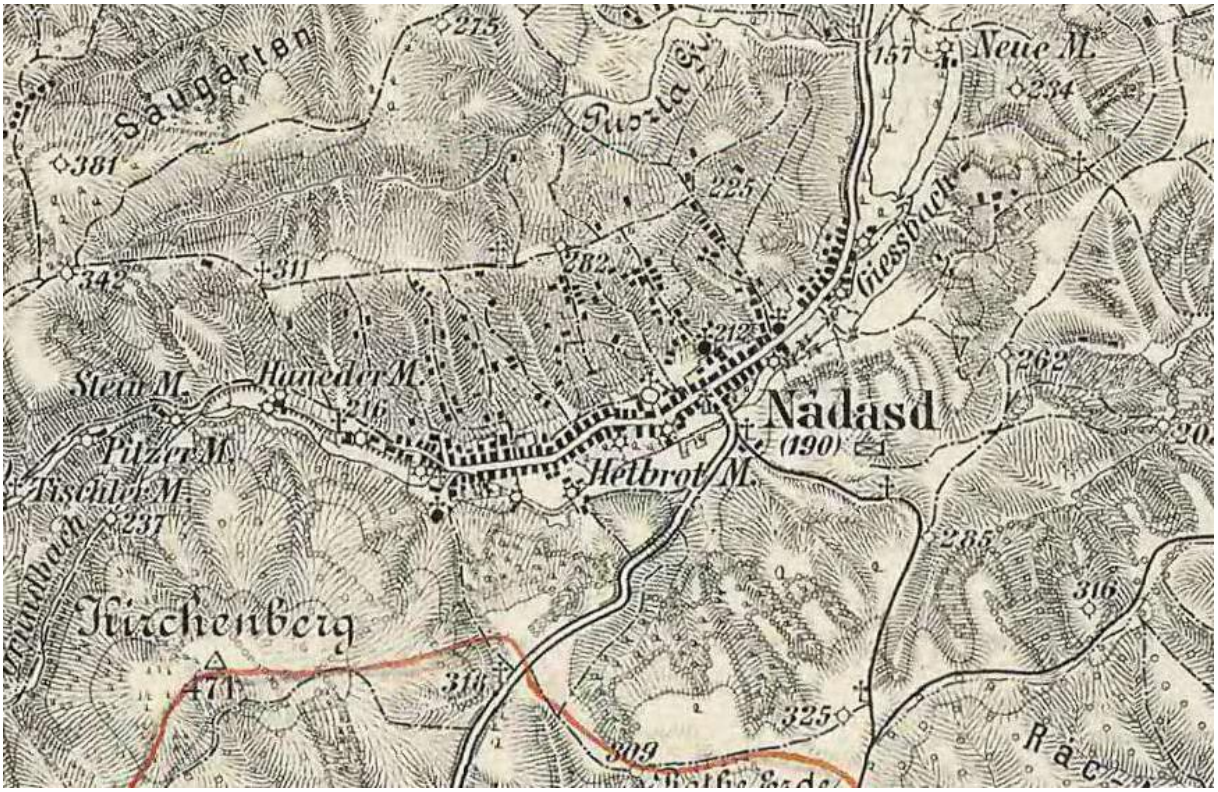

Harmadik Katonai Felmérés (1869-1887)

Kataszteri térkép (1850-es évek)

1959-es légi felvétel

3.
ÖRÖKSÉGÜNK

ÉPÍTETT KÖRNYEZET ÉRTÉKEI

3.
ÖRÖKSÉGÜNK

3.1
MŰEMLÉKEK

Törzsszám	Épület helye: házszám vagy helyrajzi szám	
8694	Szabadság tér 9.	gazdasági épület
295	Liszt Ferenc u.	Havi Boldogasszony kápolna
8371	Liszt Ferenc u. 71.	Lakóház
8693	Munkácsy Mihály u. 5.	Lakóház
8694	Szabadság tér 9.	Lakóház
296	Liszt Ferenc u. 73.	Magtár
294	Liszt Ferenc u. 75.	Püspöki Kastély
8739	Falu DNy-i végén	Rékavár várfalmaradványok
300	Templom tér 2.	Rk. plébániaház
298	Templom tér	Rk. templom
297	Mecsek u.	Szt. István templom
301		Szűz Mária kápolna
8740	Várhegy	várfalmaradványok
293	Kossuth Lajos u. 67.	Vért izzadó Krisztus kápolna
299	Kossuth Lajos u. 1.	Iskola

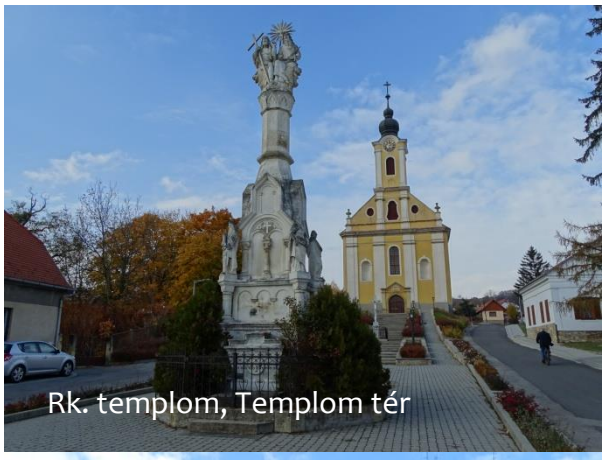
Rk. templom, Templom tér

Szent István kápolna

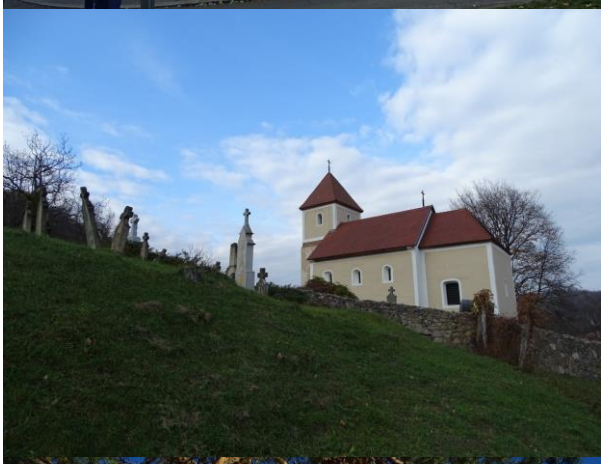

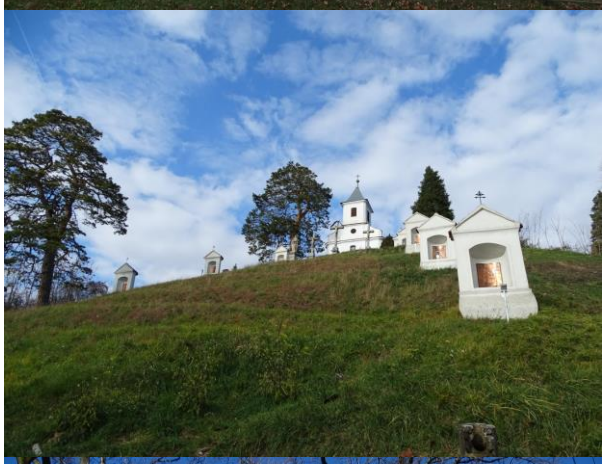

Havi Boldogasszony kápolna

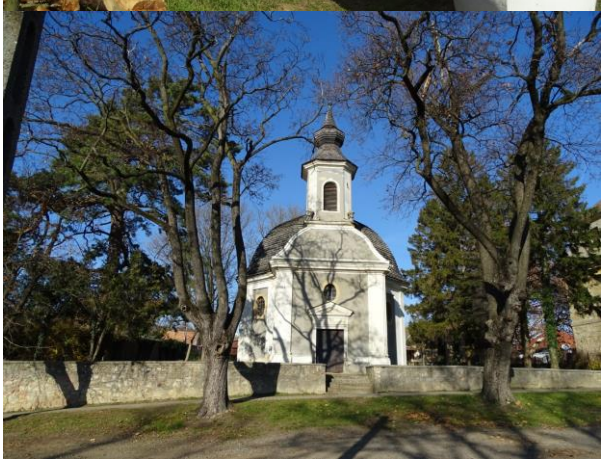

Vért izzadó Krisztus kápolna

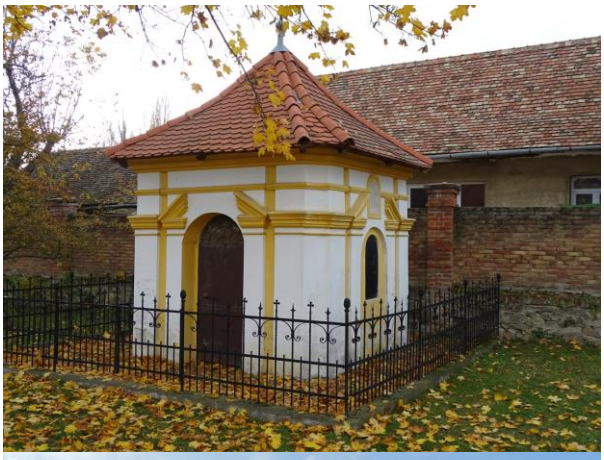

Rk. plébániaház, Templom tér 2.

Püspöki Kastély, Liszt Ferenc u. 75.

Magtár, Liszt Ferenc u. 73.

Iskola, Kossuth Lajos u. 1.

Lakóépület, Liszt Ferenc u. 71.

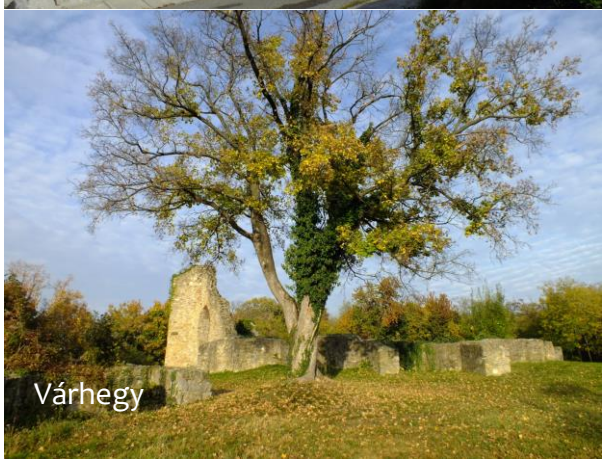
Várhegy

3.
ÖRÖKSÉGÜNK
3.2
HELYI VÉDETT ÉRTÉKEK

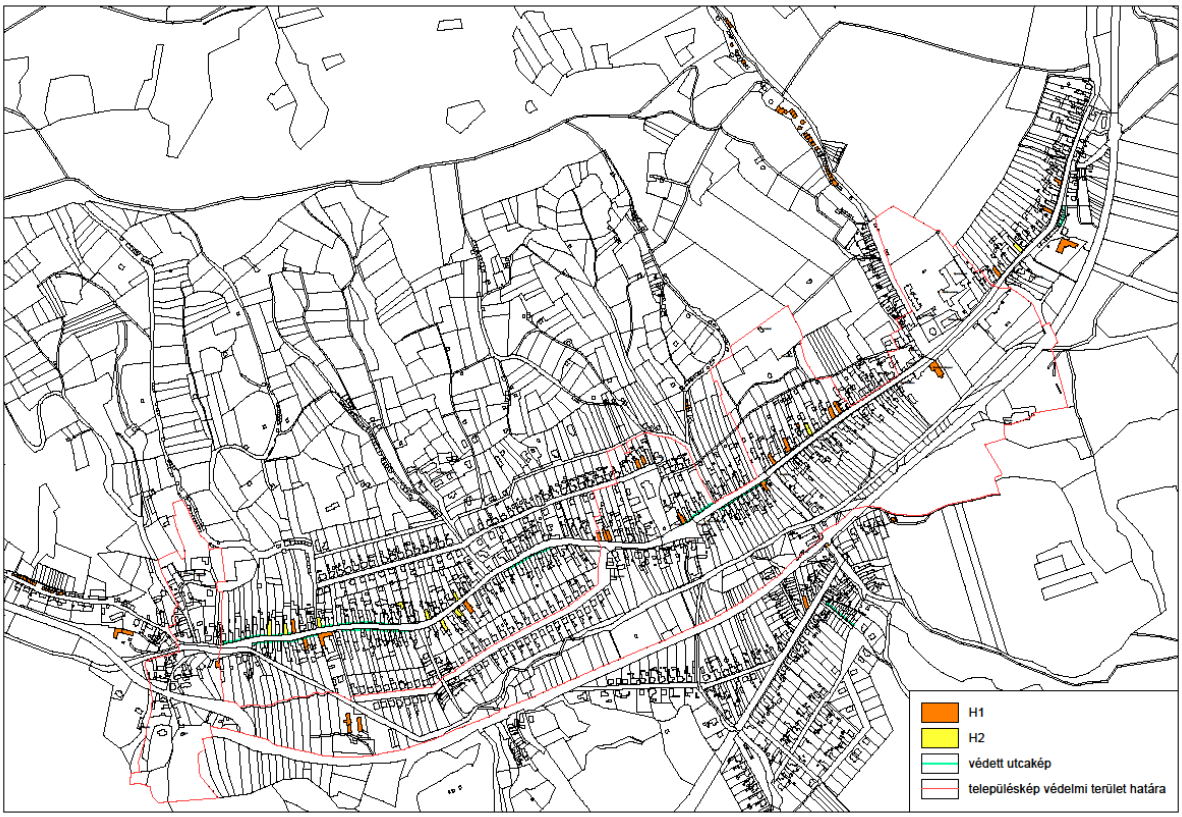

Helyi védelem elemei:

Épület helye: házszám vagy helyrajzi szám	
Liszt F. u. 31.	lakóépület
Liszt F. u. 41.	lakóépület
Liszt F. u. 53.	lakóépület
Liszt F. u. 63.	lakóépület
Bartók B. u. 2.	lakóépület
Rákóczi F. u. 2-4.	lakóépület
Rákóczi F. u. 21.	lakóépület
Rákóczi F. u. 23.	lakóépület
Rákóczi F. u. 29.	lakóépület
Rákóczi F. u. 33.	lakóépület
Rákóczi F. u. 44.	lakóépület
Rákóczi F. u. 47.	lakóépület
Szabadság tér. 2.	lakóépület
Kossuth L. u. 13.	lakóépület
Kossuth L. u. 15.	lakóépület
Kossuth L. u. 17.	lakóépület
Kossuth L. u. 46.	lakóépület
Kossuth L. u. 48.	lakóépület
Kossuth L. u. 52.	lakóépület

Kossuth L. u. 55.	lakóépület
Kossuth L. u. 63.	lakóépület
Kossuth L. u. 69.	lakóépület
Kossuth L. u. 84.	lakóépület
Kossuth L. u. 86.	lakóépület
Kossuth u. 90.	lakóépület
Kossuth L. u. 99.	lakóépület
Kossuth L. u. 103.	lakóépület
Kossuth L. u. 116.	lakóépület
Hegyalja u. 3.	lakóépület
Hegyalja u. 5.	lakóépület
Rékavölgyi u. 2.	lakóépület
Bercsényi u. hrsz.: 287/1	vízmű épület
Jókai M. u. hrsz.: 304/2	Nepomuki Szent János kápolna
Petőfi u. 13.	lakóépület
056/19 hrsz.	pince
056/20 hrsz.	pince
056/21 hrsz.	pince
056/22hrsz	pince
056/23 hrsz.	pince
056/24 hrsz.	pince
056/3 hrsz.	pince
056/4 hrsz.	pince
056/5 hrsz.	pince
056/6 hrsz.	pince
056/7 hrsz.	pince
056/8 hrsz.	pince
056/9 hrsz.	pince
056/10 hrsz.	pince
046/3 hrsz.	pince
046/4 hrsz.	pince
046/6 hrsz.	pince
046/9 hrsz.	pince
060/2 hrsz.	pince
060/3 hrsz.	pince
060/4 hrsz.	pince
060/5 hrsz.	pince
056/11 hrsz.	pince
056/12 hrsz.	pince
056/13 hrsz.	pince
056/14 hrsz.	pince
056/15 hrsz.	pince
1145 hrsz.	pince
1146 hrsz.	pince
1147 hrsz.	pince

Rékavölgy utca 879 hrsz.	pince
Rékavölgy utca 880 hrsz.	pince
Rékavölgy utca 881 hrsz.	pince
Rékavölgy utca 882 hrsz.	pince
Rékavölgy utca 883 hrsz.	pince
Rékavölgy utca 884 hrsz.	pince
Rékavölgy utca 885 hrsz.	pince
Rékavölgy utca 886 hrsz.	pince
Rékavölgy utca 887 hrsz.	pince

Az országos védelem alatt álló épületek mellett a település építészeti kultúrájának gazdagságát, sokszínűséget jól jelzik a korábbi értékvizsgálatok alapján meghatározott, helyi védelem alatt álló építészeti örökségek, épületek nagy száma.
A település történeti fejlődése során, az épületállomány fokozatos átalakulása miatt a korábban épült, a helyi védelem alatt álló épületek a összefüggő területi egységet alkotnak, így a védelem nem csak egyes objektumokra terjed ki.
A védendő objektumok, vagy területek településképi értékének meghatározásánál az alábbi szempontrendszer szerint javasoljuk elvégezni a vizsgálatokat.
Védendő értékek:

- építéskori beépíti mód, telekhasználat építéskori alaprajzi kialakítás, belső alaprajzi struktúra, építéskori homlokzat-szerkesztési elvek építéskori nyílástengelyek
- építéskori nyílászárók és tartozékaik (spaletták, árnyékolók, ...) építéskori anyaghasználat, építéskori színhasználat

A helyszíni szemlék kapcsán egyértelműen látszott, hogy az egy évtizede összeállított értékkataszter ma már nem helytálló, felülvizsgálata szükséges.
A helyi védelem alatt állóépületeknél a fenti értékkataszter alapján elvégzett felmérés és értékelés során mérlegelni szükséges, hogy melyek azok az értékek, amelyekkel továbbra is rendelkezik az épület vagy objektum, melyek azok, amelyek a fenti kataszteri elemek egyikét sem tartalmazzák, illetve az átalakítás olyan mértékű, hogy a visszaállítása már nem lehetséges.
A fenti elemzést a településen meglévő, helyi védelem alatt álló épületek, objektumok esetében aktualizálni kell, el kell végezni a szükséges felülvizsgálatot és annak eredménye alapján, illetve szakmai jogosultsággal rendelkező szakértő által készített szakvélemény alapján lehet döntést hozni a védelem további fenntartásáról, illetve megszüntetéséről.
Ennek részleteit a helyi településképi rendeletben javasoljuk kidolgozni.

Kastély, Bartók Béla u. 2.

Lakóépület, Liszt Ferenc u. 31.

Lakóépület, Liszt Ferenc u. 63.

Rákóczi Ferenc u. 2-4.

Lakóépület, Rákóczi u. 21.

Lakóépület, Rákóczi Ferenc u. 23.

Lakóépület, Rákóczi u. 29.

Rákóczi Ferenc u. 33.

Rákóczi u. 44.

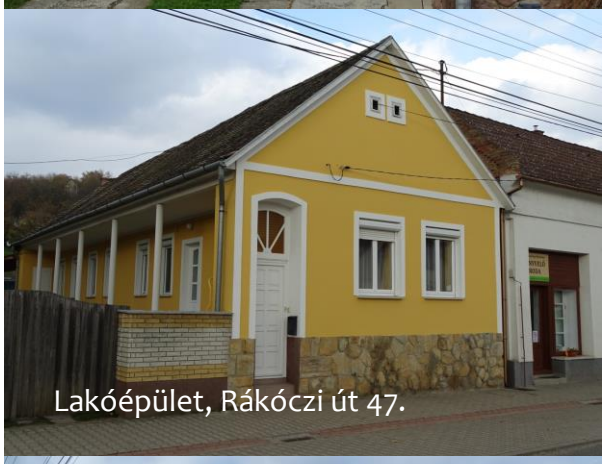
Lakóépület, Rákóczi út 47.

Lakóépület, Szabadság tér 2.

Kossuth Lajos u. 13.

Kossuth Lajos u. 15.

Kossuth Lajos u. 17.

Kossuth Lajos u. 46.

Kossuth Lajos u. 48.

Kossuth Lajos u. 52.

Kossuth Lajos u. 55.

Kossuth Lajos u. 63.

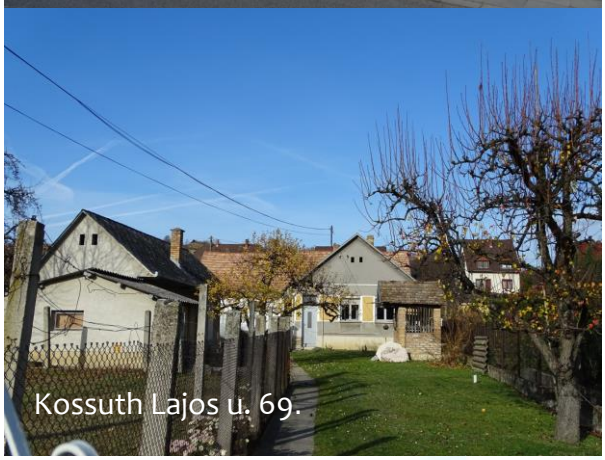
Kossuth Lajos u. 69.

Kossuth Lajos u. 84.

Kossuth Lajos u. 86.

Kossuth Lajos u. 89.

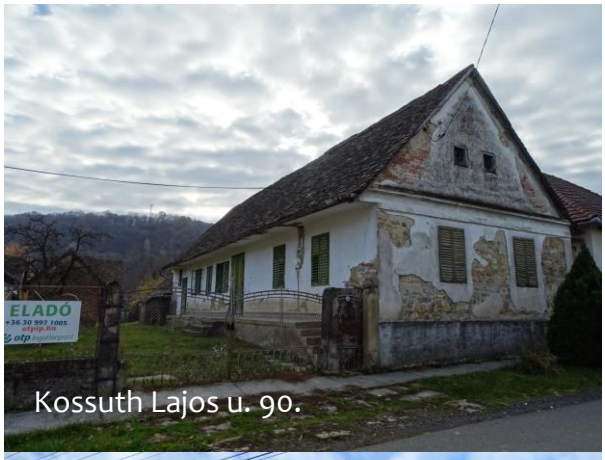

Kossuth Lajos u. 90.

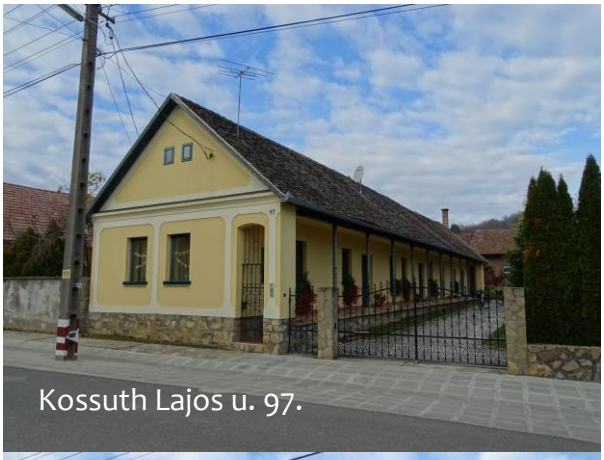
Kossuth Lajos u. 97.

Kossuth Lajos u. 99.

Kossuth Lajos u. 103.

Kossuth Lajos u. 116.

Lakóépület, Hegyalja u. 3.

Lakóépület, Hegyalja u. 5.

Rékavölgy u. 2.

Nepomuki Szent János kápolna, Jókai Mór u.

Szentháromság kápolna, Kossuth Lajos u.

Bercsényi u. 287/1 hrsz. volt vágóhíd

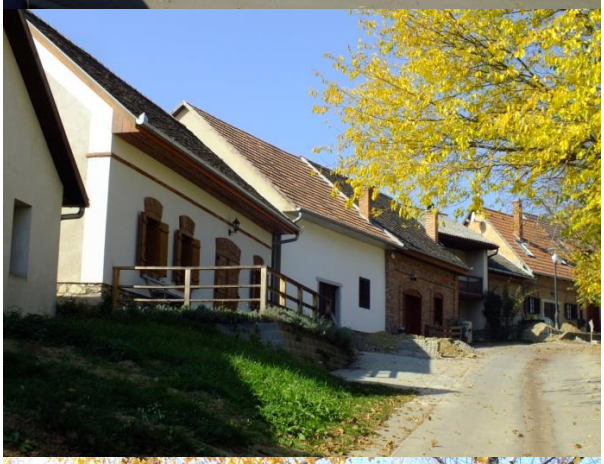

056/3-10 hrsz. pincék

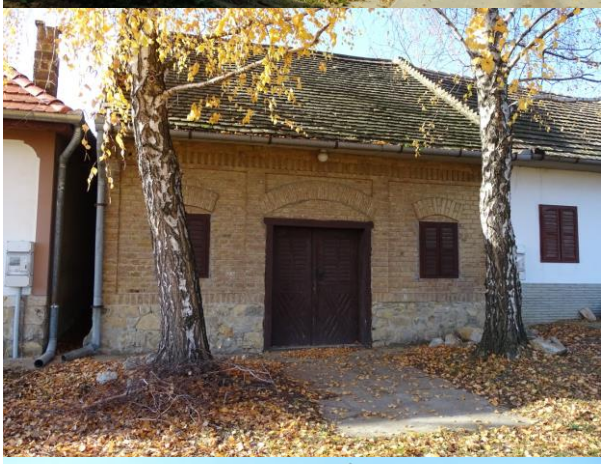

046/3.4,6,9 hrsz. pincék

060/2-5 hrsz. pincék

Erkel Ferenc utca

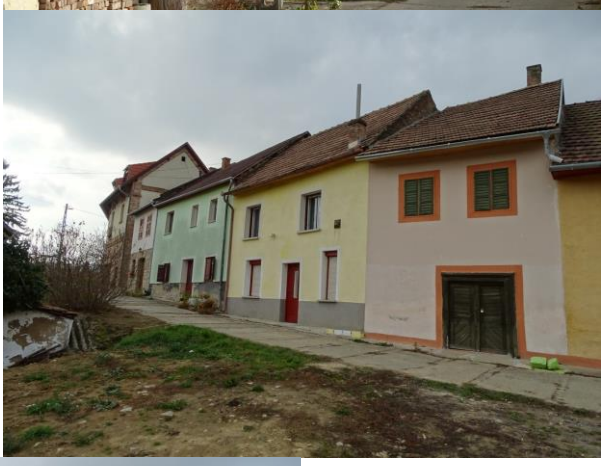

Pincesor

3.
ÖRÖKSÉGÜNK
3.3
EGYÉB, NEM VÉDETT ÉRTÉKEK

Lakóépület Liszt Ferenc u. 26.

Lakóépület, Petőfi Sándor u. 25.

Lakóépület, Táncsics u. 7.

Tornác, Petőfi Sándor u. 18.

Tornác, Petőfi Sándor u.

Fa kerítés, Petőfi Sándor u.

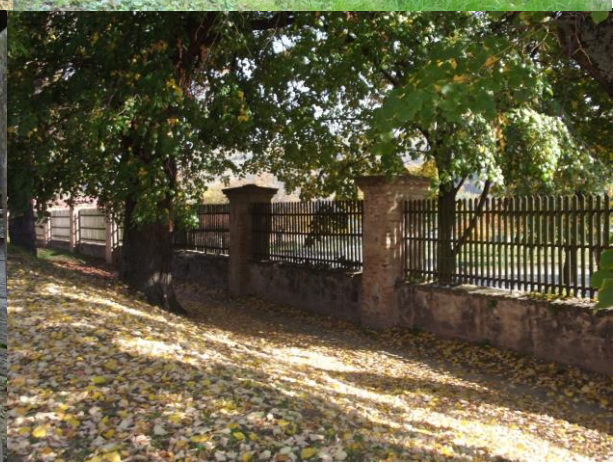

Gazdasági épület, Szabadságtér 2.

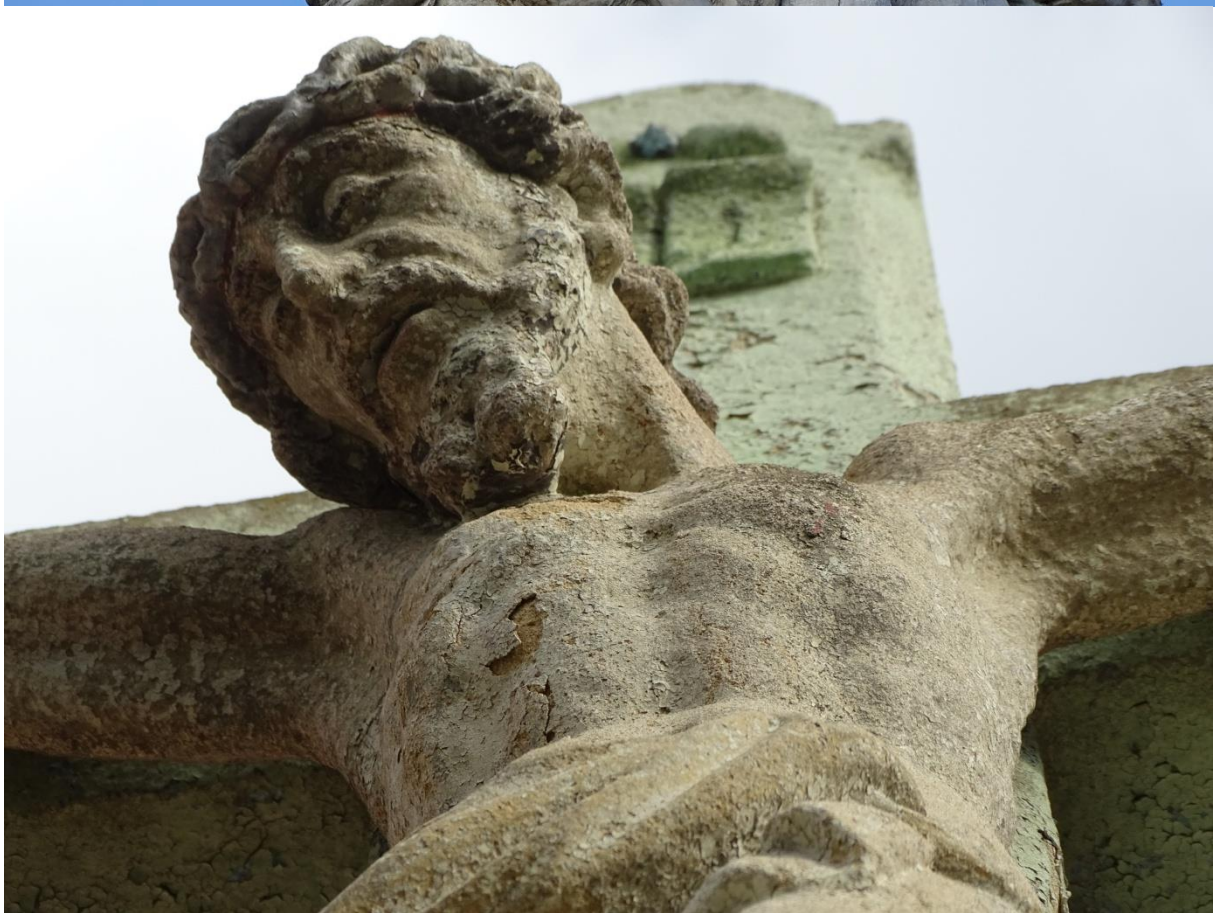

4.
ELTÉRŐ ÉPÍTÉSZETI KARAKTERŰ TERÜLETEK

MECSEKNÁDASD
TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYVE

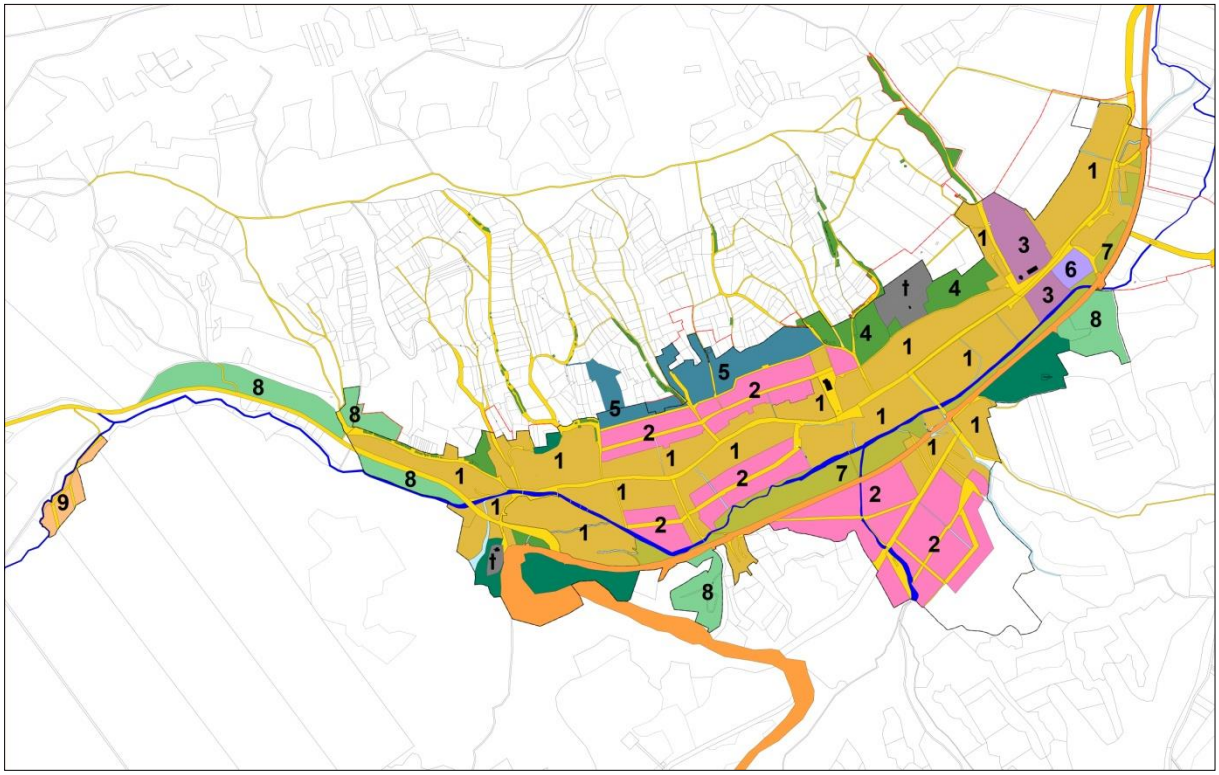

A térkép jelölései a vizsgálat során megállapított településképi, építészeti karakterzónákat jelöli.
(1) Megőrződött településmag zónája, okker
(2) 20. századi beépítés, rózsaszín
(3) Püspökkert, püspök lila
(4) Szőlőhegyi beépítés, zöld
(5) Átalakuló szőlőhegy, kékes zöld
(6) Gazdasági terület, lila
(7) Zöld védőterület, sárgás zöld
(8) Turisztika, világos zöld
(9) Üdülő terület, narancs
A sötétszürke szín a temető és kálvária területe
Sötét zöld a belterületi erdőterületet jelöli.
A kék szín a patak vízfelületeit jelölik.

4.
ELTÉRŐ ÉPÍTÉSZETI KARAKTERŰ TERÜLETEK

4.1
MEGŐRZŐDÖTT TÖRTÉNETI TELEPÜLÉSMAG

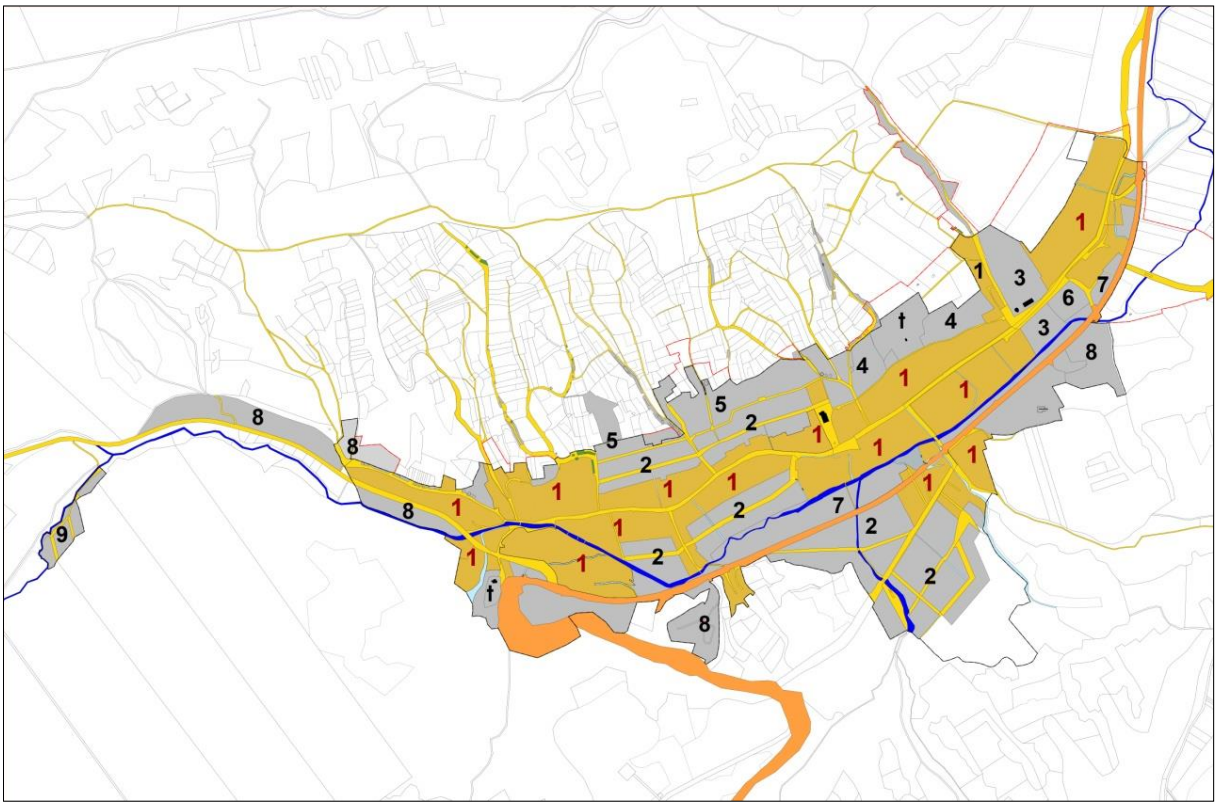

Mecseknádasd települési arculat egyes számú karakterzóna. A karakterzóna a történelmileg kialakult, ám a mai napig jelentősen át nem épített utcákat, illetve területrészeket takarja. Ezek már a 18. és 19. századi térképeken is Mecseknádasd területét ezek fedték le. A fenti térképvázlaton 1-es számmal jelölt terület a mai Rékavölgyi utca, Mecsek utca, Kossuth Lajos utca, Szabadság- és Templom tér, Rákóczi utca, Liszt Ferenc utca, Dózsa György utca, Vörösmarty utca, Jókai utca, Petőfi Sándor utca keleti szakasza.

A területen belül vannak jelentős karakterbeli eltérések, de alapvetően a történetisége okán egy nagy zónának gondolom, de különböző arculati elemek alapján további zónákra lehet bontani.

1.A zóna: Kossuth Lajos utca, Vörösmarty Mihály utca, Rákóczi Ferenc utca, Liszt Ferenc utca északi oldala.

A fésűs elrendezésű, utcafronton álló, közel azonos tömegű házak utcai homlokzatainak ritmusa adja a jellegzetes utcaképet. A beépítésénél nem következetesek az azonos égtáj felőli telekhatárra építésben. Több helyen páronként egymásnak hátat fordítva kerülnek az épületek a közös határra. A ritmusváltással fokozva az oromfalas utcakép látványát.
Az első lakóépületek tornác nélküli széles eresszel az udvar felől, meredek nyeregtetővel épültek. A 19. század második felétől jelenik meg az oldaltornácos háztípus, alacsonyabb 38 fokos nyeregtetővel. Jellegzetessége az esztergált fa oszlopsor.
A Rákóczi és Liszt Ferenc utcában találunk példákat az attikafalas oromzati kialakításra, konytolt nyeregtetővel. A terepviszonyokat kihasználva az alagsori pince is megjelenik az utcafronton.
A gazdasági épületek általánosságban keresztcsűrös elhelyezkedésűek, de előfordul a lakóépület mögötti elhelyezés is. Az utcák északi oldalán a gazdasági épületek mögötti kertek a domboldalon lévő szőlőhegyekig futottak fel, a déli telkeken, pedig az Öreg patakig húzódtak le. A Hegyalja utca és Felszabadulás utca kialakításával a hajdani telekstruktúra megváltozott. A telkek kapcsolata a szőlőheggyel és a patakkal megszűnt. Az eredeti állapot a Kossuth Lajos utca nyugati végén valamint a Liszt Ferenc utcában maradt meg.
Mecseknádasdon 18. század utolsó harmadában a gazdasági fejlődés hatására a polgárosodási folyamatok kihatottak a történeti településmag építészeti megjelenésére. Az addig egységes fésűs beépítési utcák településközponthoz közeli részein megjelenik kisvárosi utcakép, a mai Szabadság téren és a Rákóczi utca déli oldalán. A kialakult zártsorú, udvari szárnyakkal épített földszintes épületek, utcafronti beépítéssel, utcával párhuzamos nyeregtetővel. Az udvarokra kapualjakon keresztül lehet bejutni, melyet díszesen faragott kapuk zárnak le. Zárt utcasor azonban sehol nem alakult ki. Az épületek utcai homlokzatai rizalit nélküliek, egyszerű nyílásrenddel. A kereskedelmi funkciójú épületeknél nagyobb méretű nyílásokat is kialakítottak. A homlokzatokat falazott párkányzat zárja, a felületeket ablakkeretezés, lizénák, parapett- és szemöldökpárkányok és gipsz elemek díszítik.
Úgy az épületállomány, mint a kerítések vegyes megjelenésűek, az adott porta építésének és a család gazdagságának megfelelően.

A településre beérő Öreg patak a Kossuth Lajos utca elejét két részre osztva, az utca közepén folyik át.

Kossuth Lajos utca déli térfala

NJY-278

Polgári jellegű lakóépület, alagsori szintel, utcai homlokzaton megjelenő tornácbejárattal.

Rákóczi utca, Jókai utca sarok utca sarok

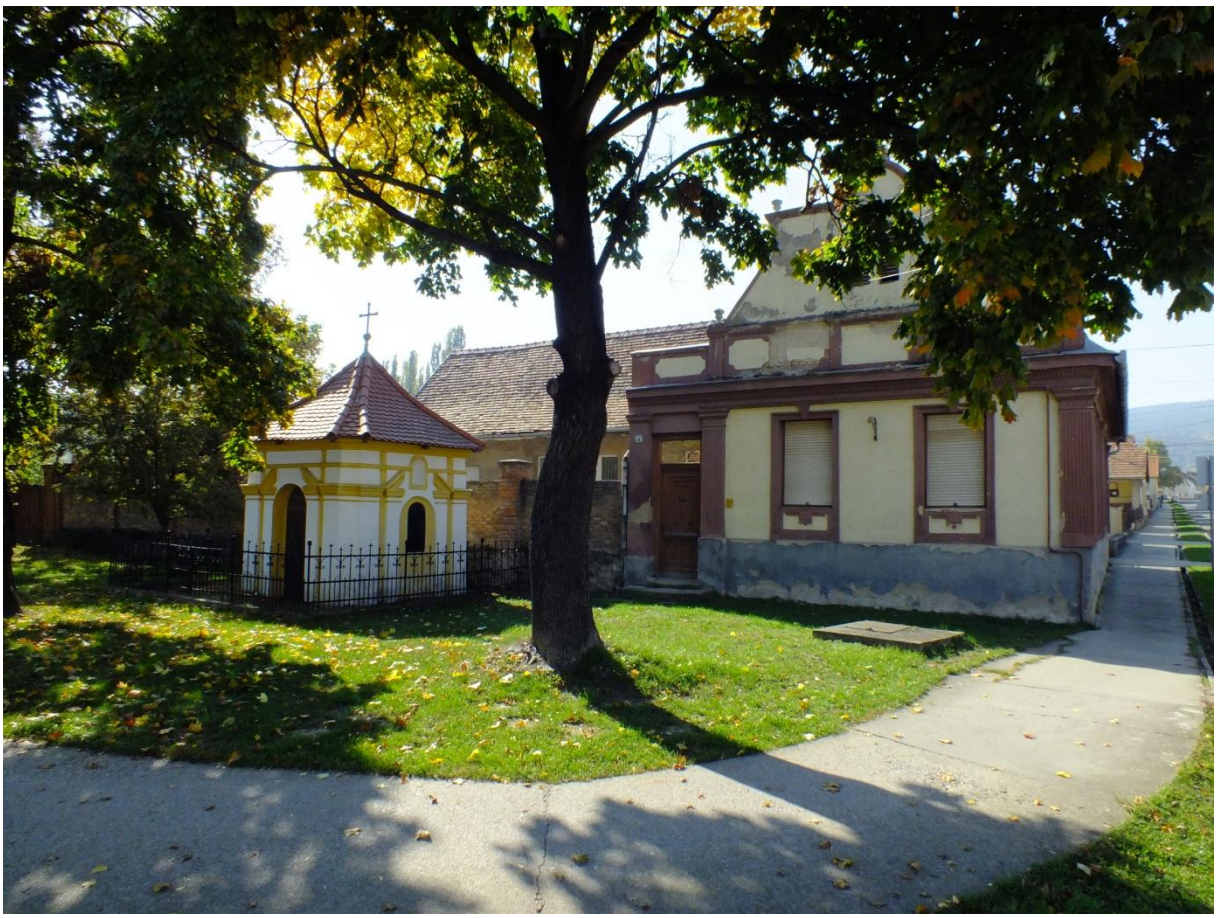

Zártsorú beépítés a Rákóczi Ferenc utca déli térfalán.

Rákóczi Ferenc utca kelet

Liszt Ferenc utca

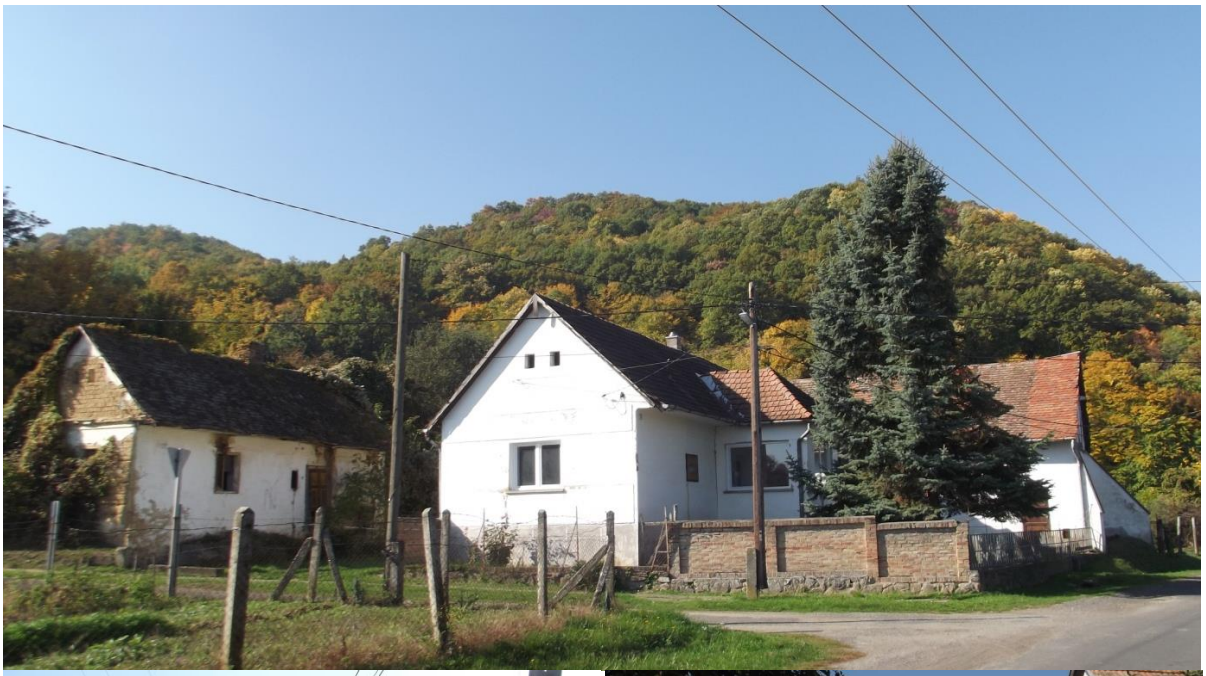

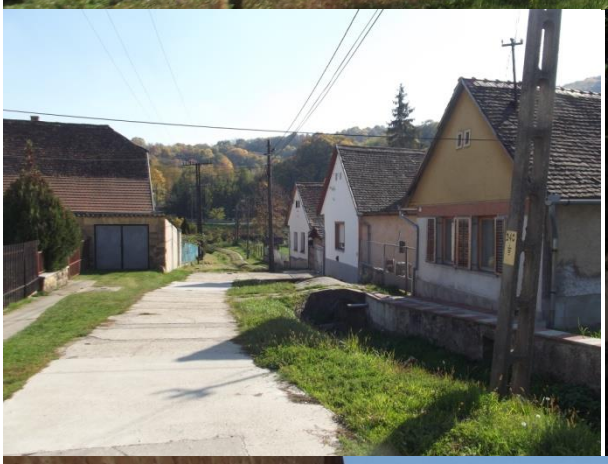

Dózsa György utca

1.B zóna

Templom tér, Szabadság tér

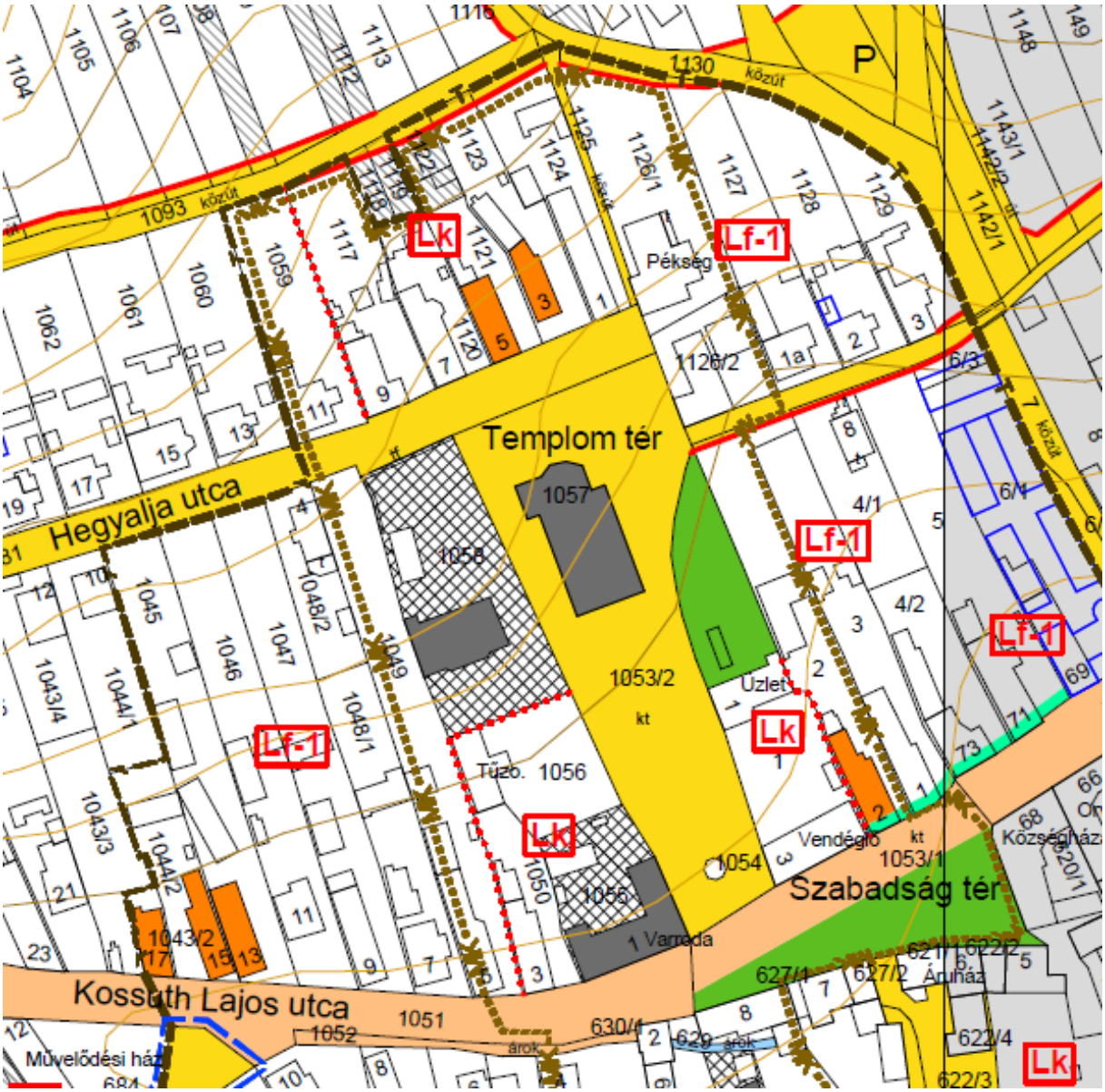

A történeti településmag központja a Templom tér, illetve a Kossuth Lajos utca kiszélesedéséből létrejött Szabadságtér. A Templom tér beépítése nehezen megfogható. Inkább a Kossuth Lajos utca utcafrontos, fésűs beépítését szakítja meg a tér kialakítása. Északi térfala a négy fésűs beépítésű lakóépület, nyugaton a Rk. plébánia kőkerítése és a volt iskola saroképülete határolja, keleti egyetlen lakóépület és a Kossuth Lajos utca 2-es számú ház gazdasági épülete.
A szabadság tér déli és keleti térfalának telkeinek beépítése zártsorú, mely aztán a Kossuth Lajos utca folytatásában megszakad. A tér érdekessége még szabadság tér 8-as számú épület, mely esztergált fa oszlopos tornácos hosszanti homlokzatával a tér felé fordul.

Szabadság tér

1.C zóna: Rékavölgyi utca, Liszt Ferenc utca déli térfala, Bartók Béla utca

A történeti településmag keleti és nyugati felén helyezkedik el 1.C zóna. A Rékavölgyi utca a település nyugati végén található. Beépítése vegyes képet mutat. Az utca elején mindkét oldalon utcafronti, fésűs beépítésű telkek helyezkedne el, majd az utca déli oldalán lévő telkeken állnak lakóépültek az északi oldalon présházpincéket találunk, utcára merőleges, illetve párhuzamos gerinccel.

A Liszt ferenc utcában is a szőlőfeldolgozás és borászat épületei jelennek meg az utca déli oldalán. Zártsorú, kétszintes épületek, utcafonti beépítéssel, utcával párhuzamos nyeregtetővel.

A területen elsősorban a meglévő épületek felújítása javasolható. Új építések esetén (amennyiben egyéb védelem a meglévő épület bontását lehetővé teszi) a fent felsorolt jellegzetességek figyelembevételével tervezendők az új épültek. ez természetesen nem zárja ki a kortárs építészeti törekvések érvényesülését. A településkép értékeinek megőrzése érdekében a területen tervezett beavatkozások engedélyezése (bejelentése, megkezdése) előtt településképi eljárás lefolytatása javasolt.

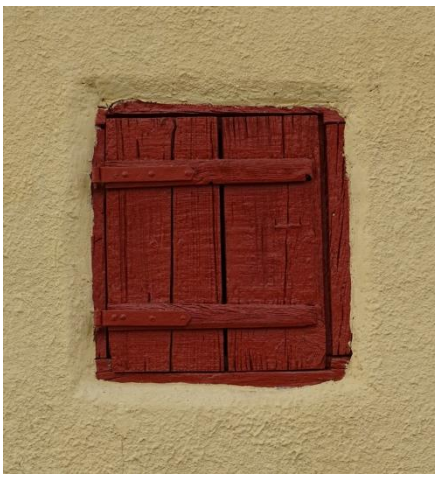

TELEPÍTÉS

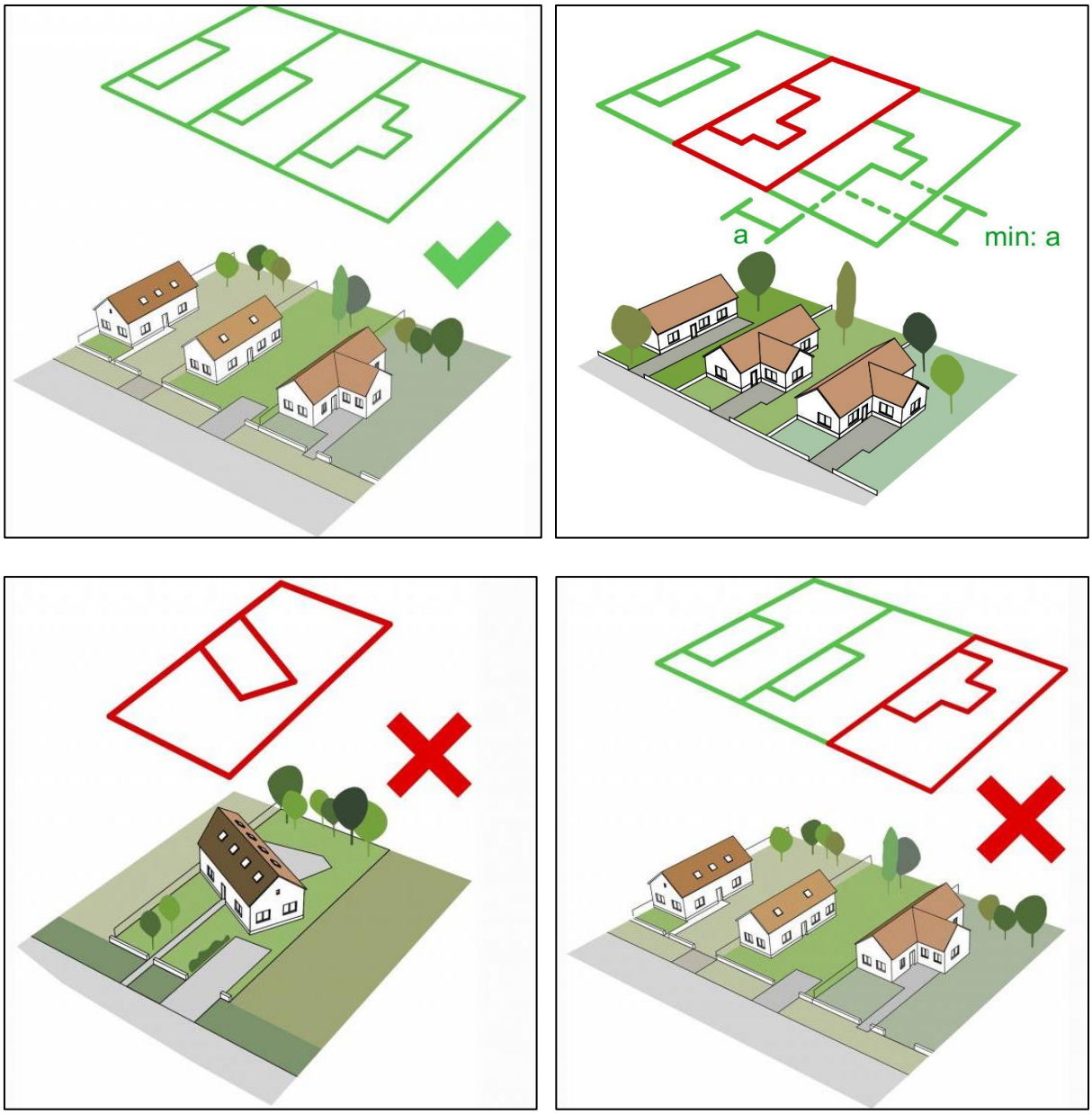

Az egyenletes ritmust adó fésűs beépítés esetén az előkertek azonos mértéke nyugodt, harmonikus településképet eredményez. A nagyobb előkert, az épületek indokolatlan elforgatása megbontja a ritmust, zavaros képet ad.
Az utcakép érdekében, az arra alkalmas telkeken keresztszárny építése csak az utcai homlokzat szélességének megfelelő, vagy annál nagyobb mélységben javasolható.

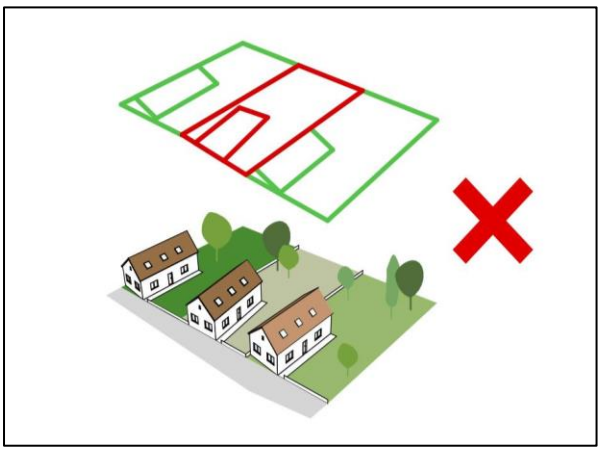

Utcafronti (előkert nélküli) oldalhatáron álló beépítés esetén mindig az oldalhatárra illeszkedjen az épület, így ritmusos utcai rend alakulhat ki, míg az utcai telekhatárhoz illesztett épület megbontja a harmóniát.

MAGASSÁG

Az azonos magasságú épületek közé ékelődő, jelentősen magasabb, vagy alacsonyabb épület megbontja a harmóniát. beépítési magasság ne haladja meg a kialakult szintet.
A túlzott épület-fesztáv, az arányaiban nagy tetőszerkezetet eredményez, nem illeszkedik az utcaképbe

TETŐFORMA

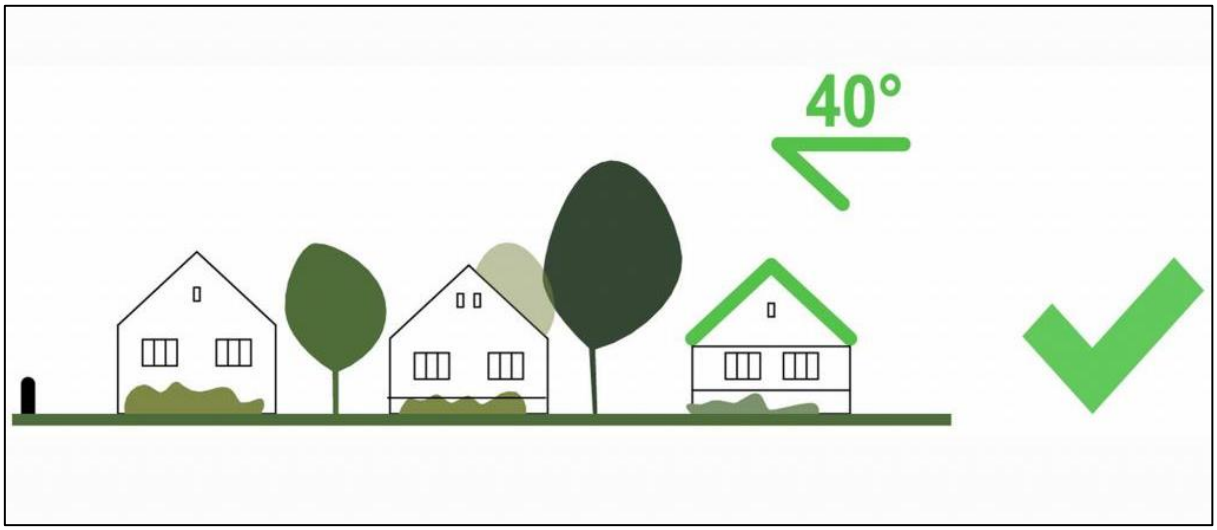

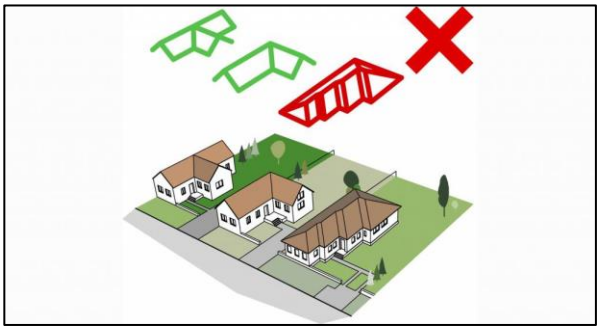

A harmonikus településkép megőrzéséhez szükséges a tetők hajlásszögének és formájának egységes kezelése. A túlzottan alacsony, vagy nagyon meredek tetőhajlásszögek tájidegenek, a félnyereg vagy lapos tetők kilógnak a sorból, nem illeszkednek a településképbe. Ugyanez igaz az indokolatlanul bonyolult geometriára, vagy a kiemelkedő tetőablakokra is.

A tervezett új épületek, vagy átépítések során a 38 - 42 ° közötti tetőhajlás kívánatos

SZÍNEK

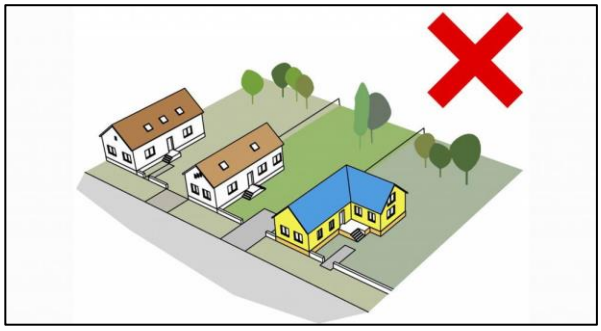

Kerülendők a harsány, nem hagyományos, természetes anyagokból nem előállítható színek és az utánzat-anyagok

KERÍTÉSEK

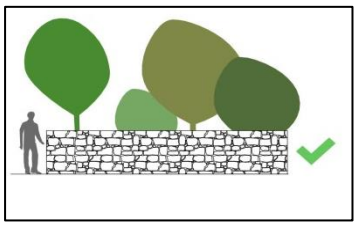

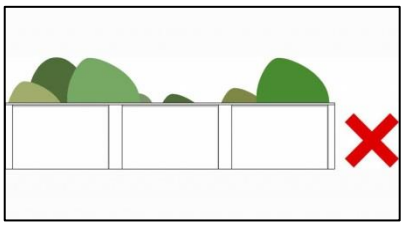

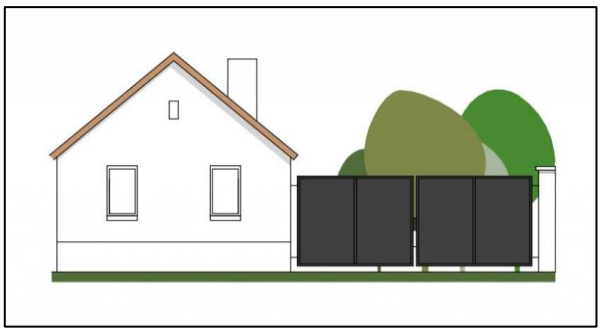

A település területén a kerítések kialakítása meglehetősen változatos, így sokféle megoldás illeszkedik megfelelően a településképbe. Új építés, vagy felújítás esetén lényeges, hogy a hasonló pozíciójú épületek hagyományos megoldásai milyenek.

A felsorolt ajánlások csak körvonalaiban mutatják a településkép megőrzésének és védelmének alapelveit. Nem diktátumok, nem kőbe vésett szabályok. És főleg nem az archaizálásra, az utánzásra igyekeznek sarkallni az építtetőket, tervezőket.
A településkép egy folyamatosan változó „élő” lény. Organikus fejlődése és módosulása azonban - főleg a megőrződött szerkezetű települések esetében - kellő mértékű építtetői és tervezői alázat és kompromisszumkészséget igényel. Ez nem azt jelenti, hogy nem alkalmazhatók kortárs építészeti elemek, gondolatok, anyagok, hisz a település fejlődése során is mindig újítottak. Sokkal inkább jelenti azt, hogy egy beruházás esetén kerülni kell a sablonokat, a környezet megfigyelése, értékvizsgálata után készüljenek olyan új épületek, melyeket egy évtizedekkel később készülő értékvizsgálat védendő értéknek jelöl meg.

4.
ELTÉRŐ ÉPÍTÉSZETI KARAKTERŰ TERÜLETEK

4.2
20. SZÁZADI BEÉPÍTÉS

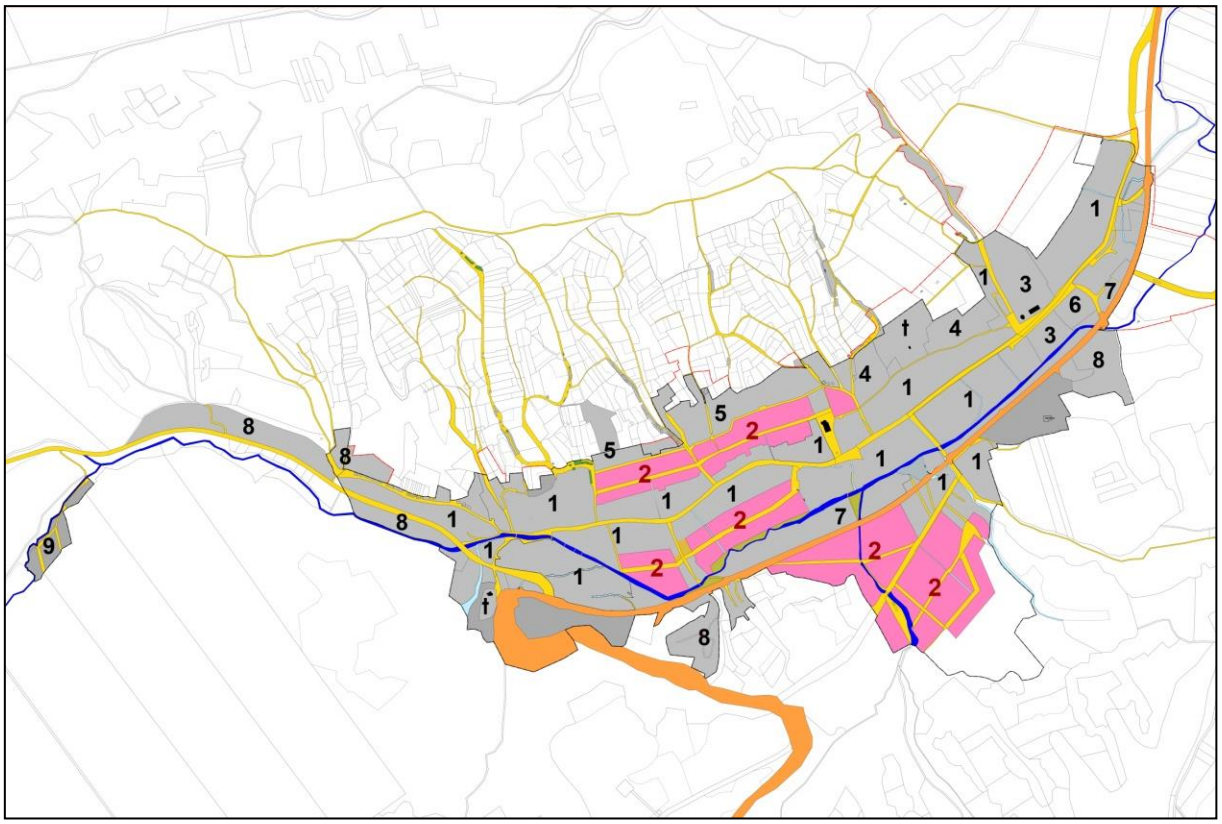

Mecseknádasd települési arculat kettes számú karakterzóna. A karakterzóna az 50-es évektől 70-es évek végéig kialakított utcákat, illetve területrészeket takarja.
A település bővítése az 50-es években a 6-os főúttól délre lévő terület - régi 6-os út mentén (Petőfi Sándor utca) - beépítésével történt. A karakterzónához tartozó Hegyalja utca a Kossuth Lajos utca északi oldalán lévő telkek déli domboldalra felfutó kertvégeinek beépítésével jött létre. A Felszabadulás utca pedig, az Öreg patak mentén, szintén a Kossuth Lajos utca telekvégeinek beépítésével alakult ki.
A fenti térképvázlaton 2-es számmal jelölt terület a mai Hegyalja utca, József Attila utca beépített szakasza, Felszabadulás utca, Táncsics Mihály utca, Petőfi Sándor utca, Árpád utca, Kölcsey utca, Alkotmány utca, Mező utca.

A karakterzónában a történeti településmag fésűs beépítését felváltotta az oldalhatáros beépítés. Az épületek jellemzően a nyugati oldalhatárra, utcánként eltérő előkertes, vagy utcafronti beépítéssel.
A családi lakóépületek egyszintesek. Ez alól csak a Felszabadulás utca Vörösmarty utca és a Kossuth Lajos utca közötti szakasza kivétel, mert itt egységesen kétszintes (földszint+emelet) családi lakóépületeket találunk. Az épületek ebben az utcában egységesen az utcára merőleges gerincű nyeregtetővel fedettek. A karakterzóna többi részén változatosan találunk nyeregtetős, illetve sátortetős lefedést.
A melléképületek az lakóépületek mögött helyezkednek el.
Az utcai kerítések áttört, idomacél mezős kerítések, melyek falazott pillérek közé vagy fém zártszelvény oszlopok közé kerültek.

Táncsics Mihály utca

Petőfi Sándor utca

Felszabadulás utca kétszintes és egyszintes beépítése

Hegyalja utca

József Attila utca

TELEPÍTÉS

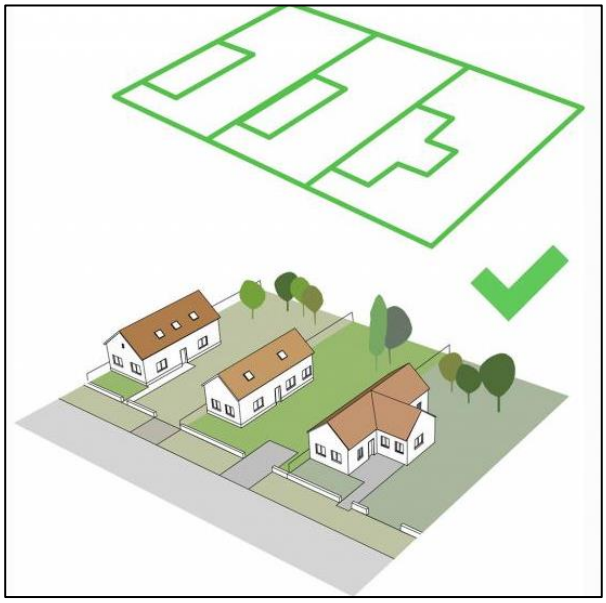

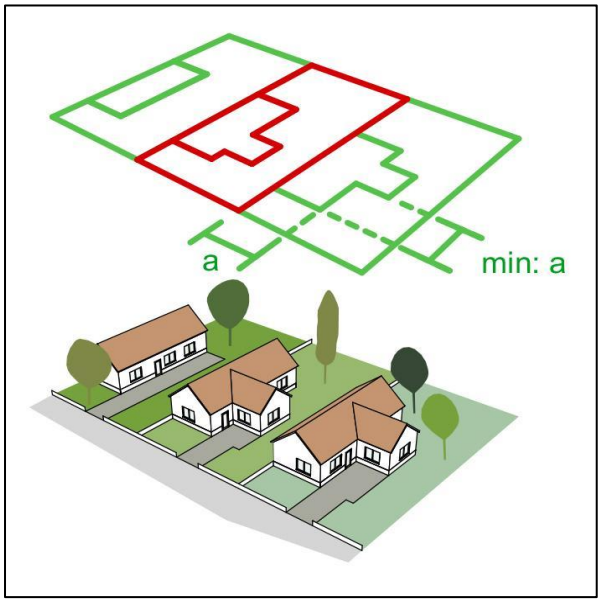

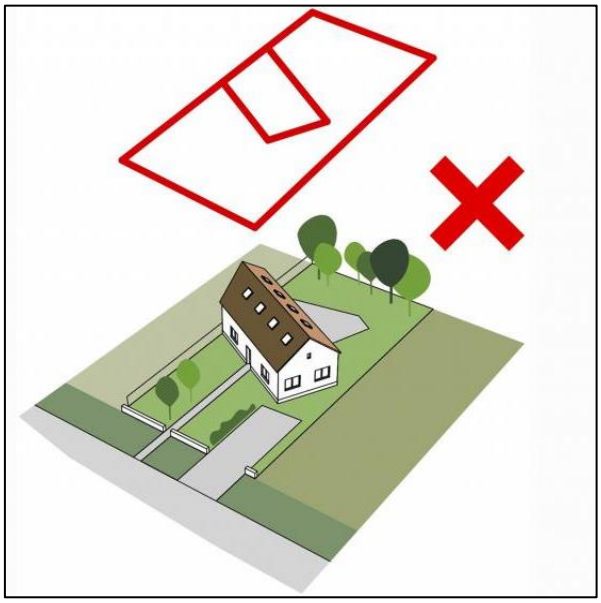

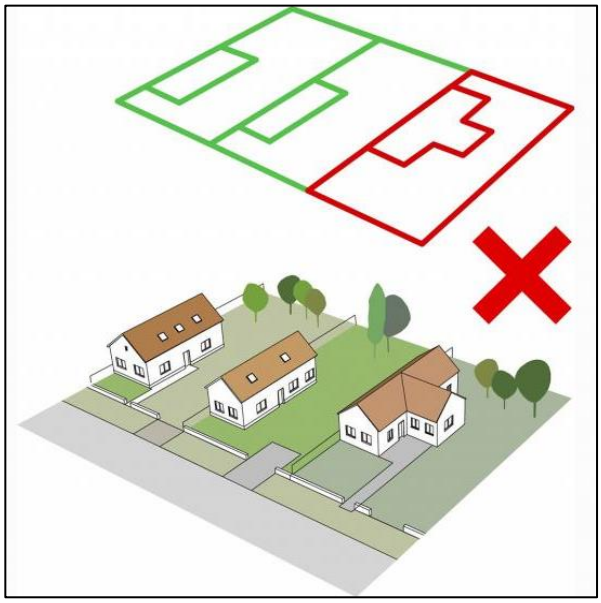

Az egyenletes ritmust adó fésűs beépítés esetén az előkertek azonos mértéke nyugodt, harmonikus településképet eredményez. A nagyobb előkert, az épületek indokolatlan elforgatása megbontja a ritmust, zavaros képet ad.
Az utcakép érdekében, az arra alkalmas telkeken keresztszárny építése csak az utcai homlokzat szélességének megfelelő, vagy annál nagyobb mélységben javasolható.

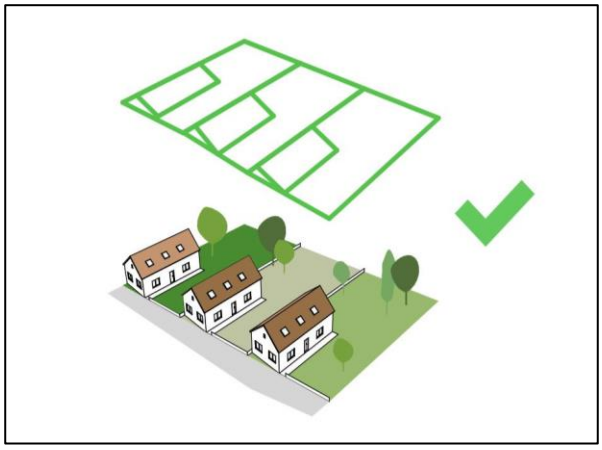

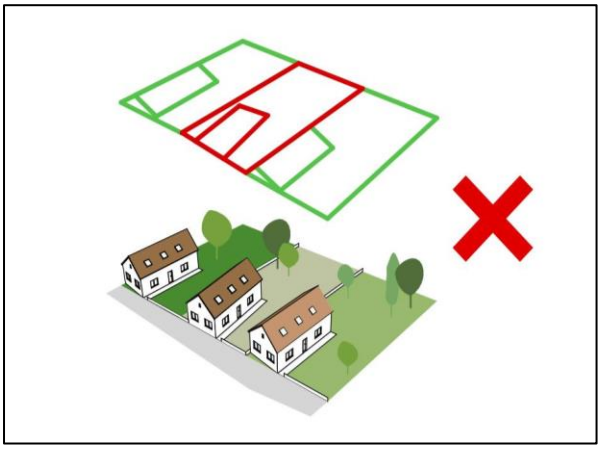

Utcafronti (előkert nélküli) oldalhatáron álló beépítés esetén mindig az oldalhatárra illeszkedjen az épület, így ritmusos utcai rend alakulhat ki, míg az utcai telekhatárhoz illesztett épület megbontja a harmóniát.

MAGASSÁG

Az azonos magasságú épületek közé ékelődő, jelentősen magasabb, vagy alacsonyabb épület megbontja a harmóniát. beépítési magasság ne haladja meg a kialakult szintet.
A túlzott épület-fesztáv, az arányaiban nagy tetőszerkezetet eredményez, nem illeszkedik az utcaképbe

TETŐFORMA

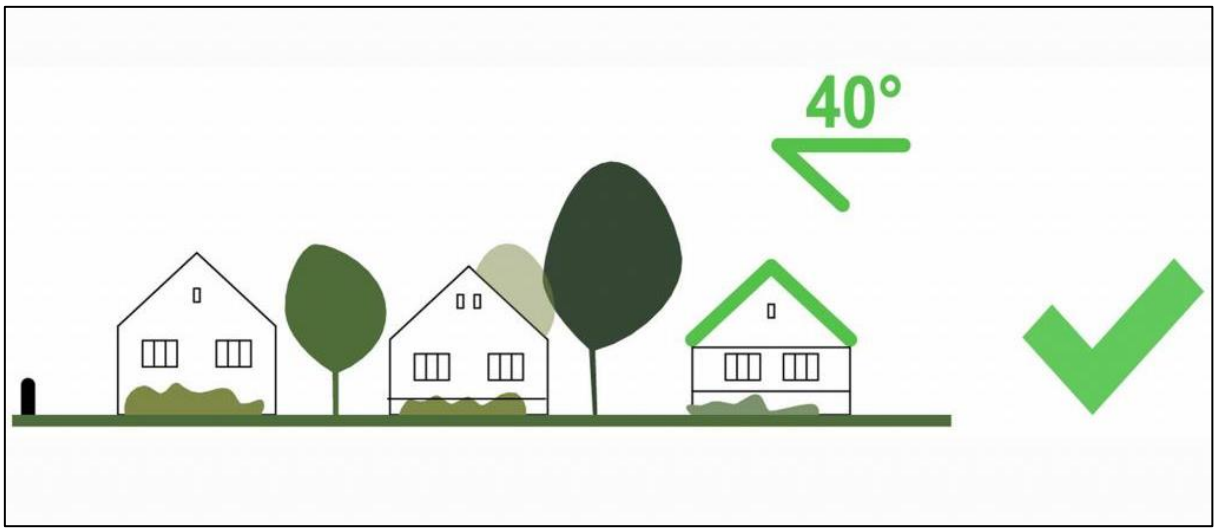

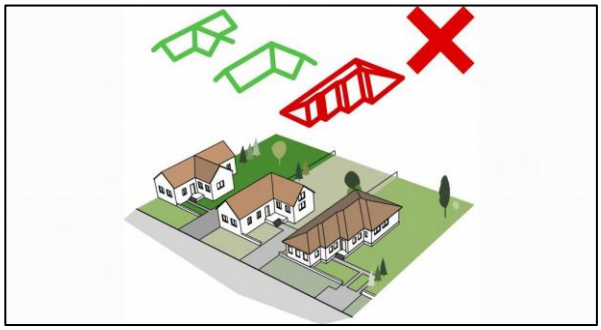

A harmonikus településkép megőrzéséhez szükséges a tetők hajlásszögének és formájának egységes kezelése. A túlzottan alacsony, vagy nagyon meredek tetőhajlásszögek tájidegenek, a félnyereg vagy lapos tetők kilógnak a sorból, nem illeszkednek a településképbe. Ugyanez igaz az indokolatlanul bonyolult geometriára, vagy a kiemelkedő tetőablakokra is.

A tervezett új épületek, vagy átépítések során a 38 - 42 ° közötti tetőhajlás kívánatos

SZÍNEK

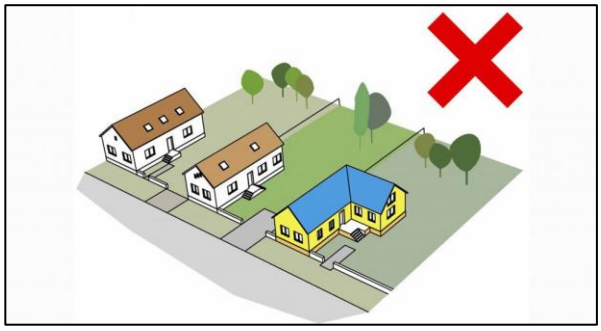

Kerülendők a harsány, nem hagyományos, természetes anyagokból nem előállítható színek és az utánzat-anyagok

KERÍTÉSEK

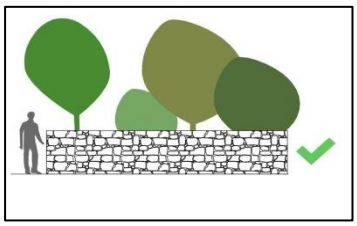

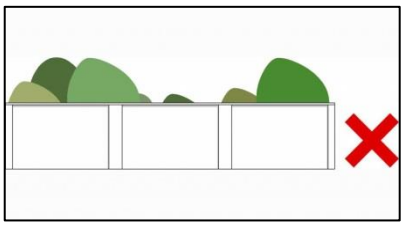

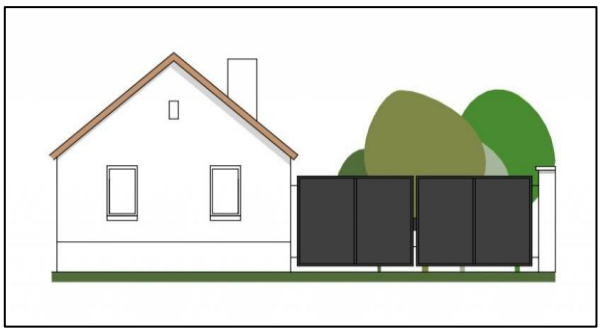

A település területén a kerítések kialakítása meglehetősen változatos, így sokféle megoldás illeszkedik megfelelően a településképbe. Új építés, vagy felújítás esetén lényeges, hogy a hasonló pozíciójú épületek hagyományos megoldásai milyenek.

A felsorolt ajánlások csak körvonalaiban mutatják a településkép megőrzésének és védelmének alapelveit. Nem diktátumok, nem kőbe vésett szabályok. És főleg nem az archaizálásra, az utánzásra igyekeznek sarkallni az építtetőket, tervezőket.
A településkép egy folyamatosan változó „élő” lény. Organikus fejlődése és módosulása azonban - főleg a megőrződött szerkezetű települések esetében - kellő mértékű építtetői és tervezői alázat és kompromisszumkészséget igényel. Ez nem azt jelenti, hogy nem alkalmazhatók kortárs építészeti elemek, gondolatok, anyagok, hisz a település fejlődése során is mindig újítottak. Sokkal inkább jelenti azt, hogy egy beruházás esetén kerülni kell a sablonokat, a környezet megfigyelése, értékvizsgálata után készüljenek olyan új épületek, melyeket egy évtizedekkel később készülő értékvizsgálat védendő értéknek jelöl meg.

4.
ELTÉRŐ ÉPÍTÉSZETI KARAKTERŰ TERÜLETEK

4.3
PÜSPÖKKERT

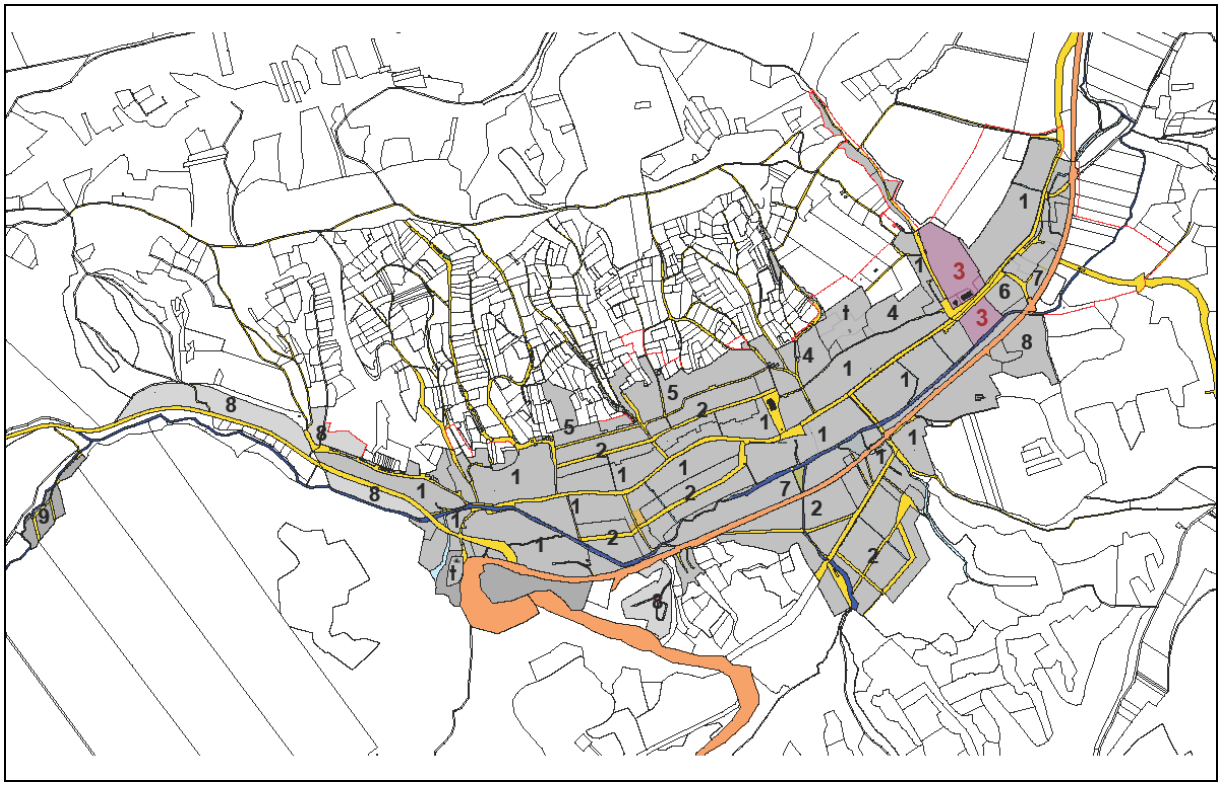

Mecseknádasd települési arculat hármas számú karakterzóna. A karakterzóna a történelmileg kialakult, de a közelmúltban jelentősen átépült területrészeket takarja. A püspöki nyaraló és a hozzá tartozó kert már a 18. és 19. századi térképeken is ábrázolták. A fenti térképvázlaton 2-es számmal jelölt területet nyugatról a Dózsa György utca délről az Öreg patak határolja.

A karakterzóna országos jelentőségű műemléki területet fed le. A zónában található a Püspöki kastély (nyaraló), Havi Boldogasszony kápolna és a püspöki magtárépület. A történetileg kialakult területhez a kastélytól déli irányban rokokó kastélypark , északra pedig a püspökség szőlőskertjei tartoztak.

A barokk püspöki nyaralót nem használják, állaga folyamatosan romlik. Rokokó kertjét a 6-os számú főút kettévágta és az idők folyamán elpusztult. A palota mögötti hajdani kastélykertben a közelmúltban a település oktatási intézményei épületek fel.

A település hatályos Szabályozási tervre a területre az alábbi rendelkezéseket tartalmazza:

- A területen kulturális, egyházi, oktatási, egészségügyi, szociális, sport, szálláshely szolgáltató épület, valamint a tulajdonos, a használó és a személyzet számára szolgáló lakások helyezhetők el.
- A terület Ki-1 és Ki-2 övezetre oszlik.
- A Ki-2 jelű övezet beépítése során még az alábbi előírásokat is be kell tartani.
- A telek csak szabályozási tervben jelölt telekösszevonást követően az ott jelölt építési helyen építhető be.
- A tervezett épület legfeljebb F+1 (+tetőtér beépítésű) lehet, az épületszárnyak szélessége nem haladhatja meg a14,0 m-t.
- A telek beépítése során kétlépcsős engedélyezési eljárást kell lefolytatni.

- A kétlépcsős eljárás első lépcsőjét a történeti kert teljes területére készítendő elvi engedélyezési terv képezi, amely bemutatja a teljes terület tervezett beépítését és kertészeti kialakítását.
- Ennek jóváhagyását követően készíthető engedélyezési terv a Ki-2 jelű terület beépítésére, és parképítészeti kialakítására.
- A beépítés csak akkor valósulhat meg, ha az épületekkel egyidőben az övezet területén a püspöki nyaraló eredeti parkjának koncepciója szerinti park is megvalósul.
- A püspöki nyaraló és a Ki-2 övezet közötti közterületen aláépítési szolgalom illeti az övezetben építkezőt.
- A területen az építési telkek kialakítása során alkalmazható legkisebb telekméreteket, azok előírt beépítési módját, legnagyobb beépítettségét és a legkisebb zöldfelületi arányt, továbbá a megengedhető legnagyobb építménymagasságot az 1. számú melléklet tartalmazza.

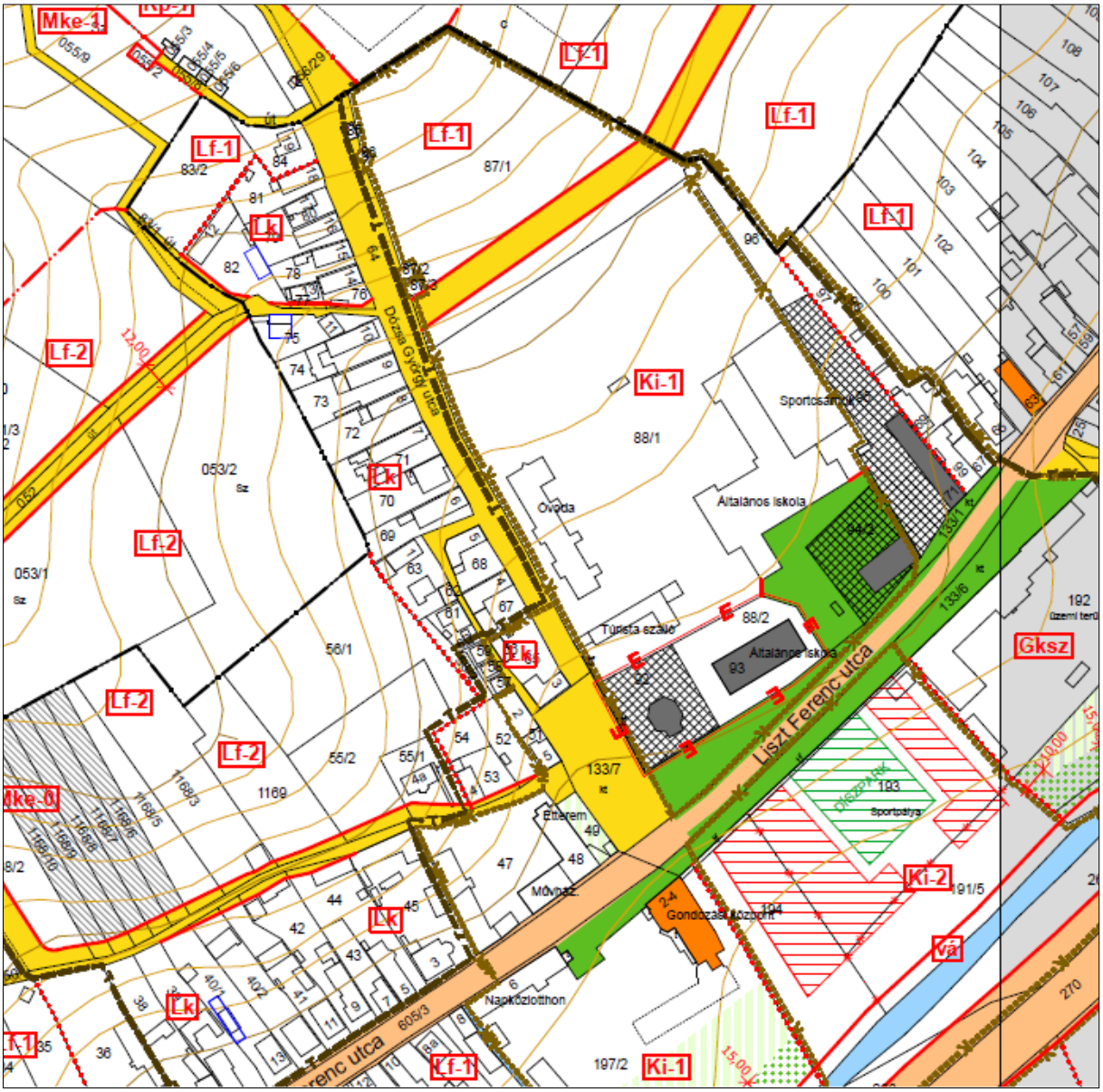

Püspöki nyaraló a Liszt Ferenc utcáról nézve, és a mögötte elhelyezkedő volt kastélypark beépített területe.

A mai Liszt Ferenc utca (régi országos főút) a két részre osztja. Már az első Katonai felmérésen (1763-1787) is a kastélyparkot és a rokokó kertet a település Fő utcája választotta el egymástól. A két terület között kb. 2-3 méter szintkülönbség van.

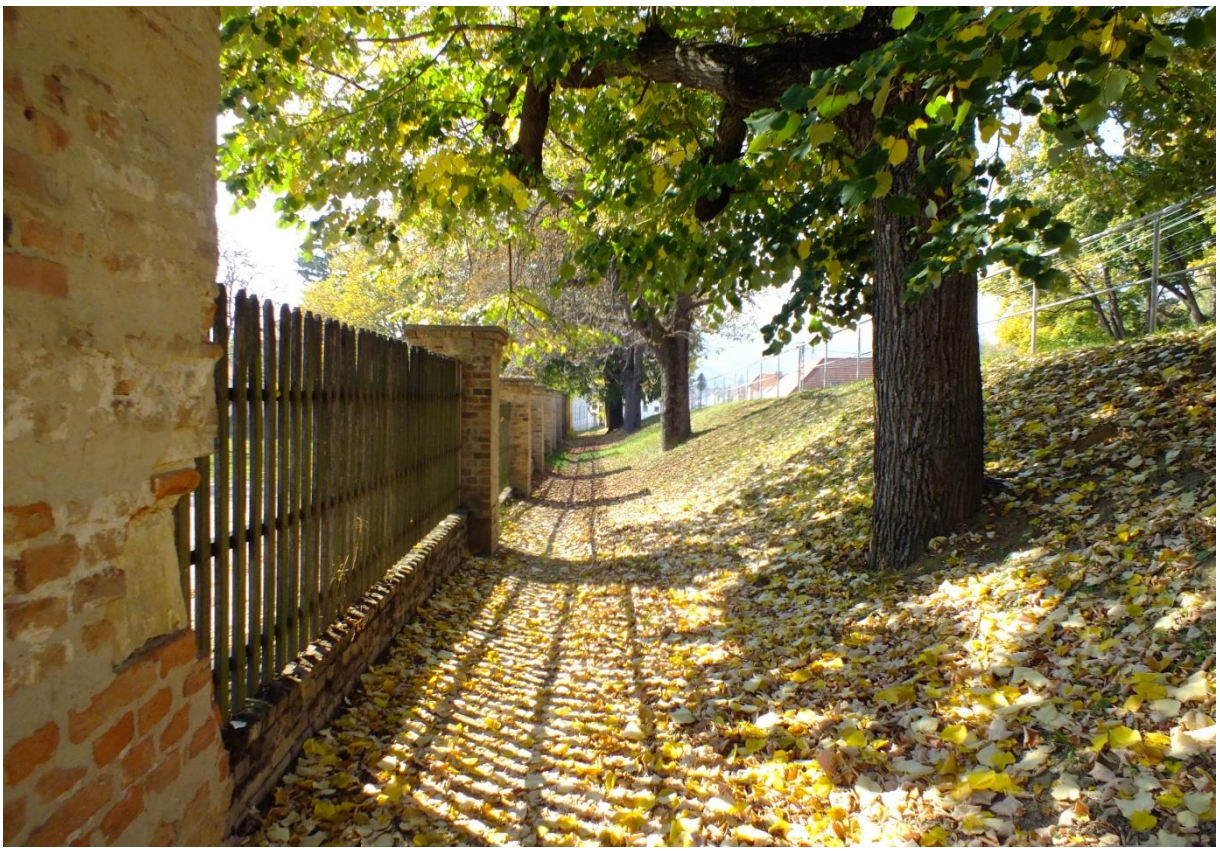

A volt rokokó park területét téglapilléres, lécbetétes kerítés választja el a közterületről. A kerítés mentén védendő fasor húzódik végig a Liszt Ferenc utca déli oldalán. A hajdani díszpark a képen látható erdőségik ért le déli irányban. Az idős mecseknádasdi emberek elbeszélései szerint még ők láttak egy nem működő szőkőkutat a terület közepén.

4.
ELTÉRŐ ÉPÍTÉSZETI KARAKTERŰ TERÜLETEK

4.4
SZŐLŐHEGYI BEÉPÍTÉS

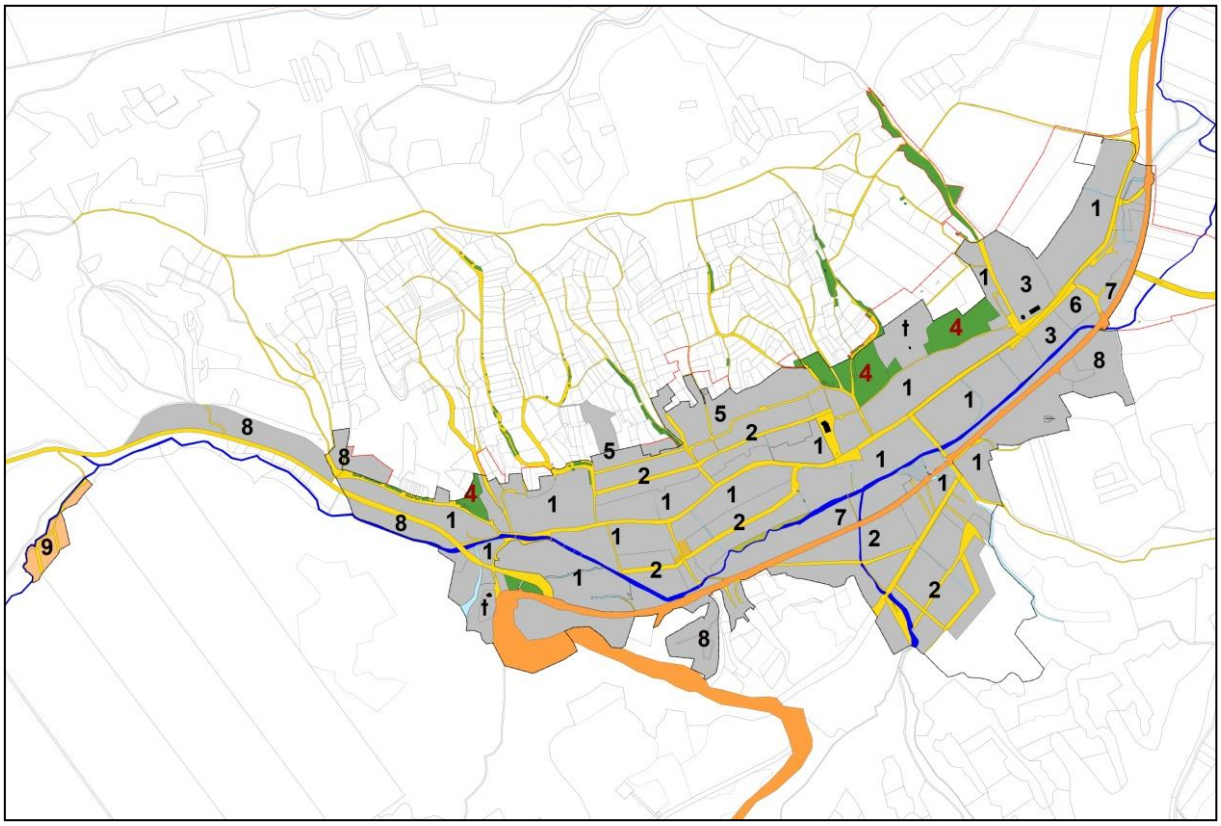

Mecseknádasd települési arculat négyes számú karakterzóna. A karakterzóna a történelmileg kialakult. Mecseknádasd felett a déli domboldalon kiterjedt szőlő terület alakult ki. Az első katonai felmérés már jelentős szőlőterületeket jelöl a település feletti déli domboldali területeken. A második és harmadik katonai felmérés a mai dűlőket már pincesorokkal ábrázolja. A fenti térképvázlaton 4-es számmal jelölt terület a Munkácsy utca, Virág utca, Dózsa György utca folytatásként a szőlőhegyre felvezető dűlőket, valamint a József Attila utca északi oldalán lévő területek tartalmazza.

A 17. századtól betelepült svábok hagyományainak egyik legszebb építészeti emlékei a szőlőterülteken sorakozó présházpincék.
Mecseknádasd feletti szőlőterületekhez a település Főutcájára merőleges, észak-déli irányú, jól járható dűlőutak vezetnek. A talajviszonyok adottságai miatt az utak nyomvonala erodálódott, több helyen jellegzetes mélyutak jöttek létre.
A pincék telepítése jellemzően a dűlő domborzati viszonyait kihasználva valamelyik oldalán sorba építve, pincesorokat alkotnak. Az épületek általában kisebb épületcsoportokban, szorosan egymás mellé épültek. Tetőgerincük legtöbb esetben a dűlőre merőleges helyzetű, de az oromfalak ritmusát néha megszakítja egy-egy elfordított présház.

A présházpincék két épületrészből állnak. A szőlő feldolgozására szolgáló egyszintes, legtöbb esetben egy helyiségből álló nyeregtetős présházból, melyhez egy földalatti boltozatos pince kapcsolódik a bor tárolására és érlelésére.
A présházak építészeti megformálása ugyan eltérő, de egyszerűségük, logikus telepítésük településképi hatása kedvező. Az épületek különböző korúak, de van közöttük a közelmúltban épített (felújított) is.

Homlozati kialakítás szerint kétféle típus jellemzi a mecseknádasdi pincéket. Az egyszerűbb homlokzati kialakítású prásházak lábazata vakolt, szüke színre meszelt, esetleg terméskő. Homlokzati falfelületekek vakoltak, fehér színre meszelve. Oromzatokon néhol megjelennek a vakolt lizénák és osztópárkányzat. A jobb módú gazdák présházaira a téglaachitektúra jellemző. Terméskő vagy nyers tég lábazat. A nyers tég homlozati felületeket falazott lizénák és párkányzatok díszítik. A nyílások felett kiemelve a falazott szegmensívű boltöv áthidalásokat.

Zártsorú beépítéssel elhelyezkedő pincék a Dózsa György utcában és a Kálváriától nyugatra.

Az épületcsoportok közé egy-egy lyukpince is beékelődik. Présház épület nem épült eléjük. A pince bejárata és a támfal terméskőből falazott. A pincék bejárata a terepszint alatt mélyen helyezkedik el.

Mecseknádasd présházaira nem jellemző de előfordul, hogy a présház kétszintes kialakítású. Az éjszakai kinttartózkodást biztosította a emeleti helyiségek kialakítása.

A magasabb fekvő szőlőterületeken (zártkertekben) a présházak már nem csoportosan, hanem elszórtan, egymástól távol, a kertekben helyezkednek el.

A prásházak kapuzata díszesen faragott. A középen elhelyezett kapuzat mellet egy vagy két darab szimetrikusan elhelyett kis méretű zsalugáteres, vagy táblás ablak található. A nyílászárók színezése hagyományosan zöld, barna és okker.

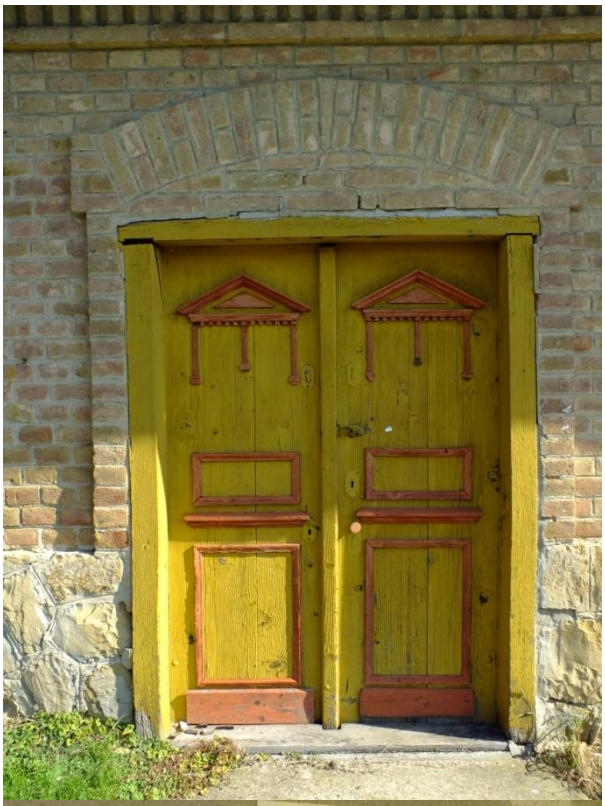

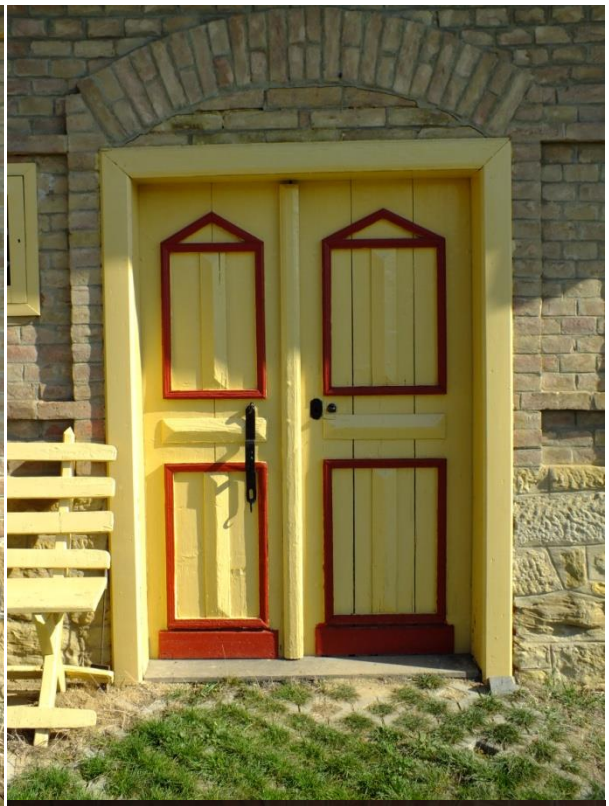

MARIAS
KELLER

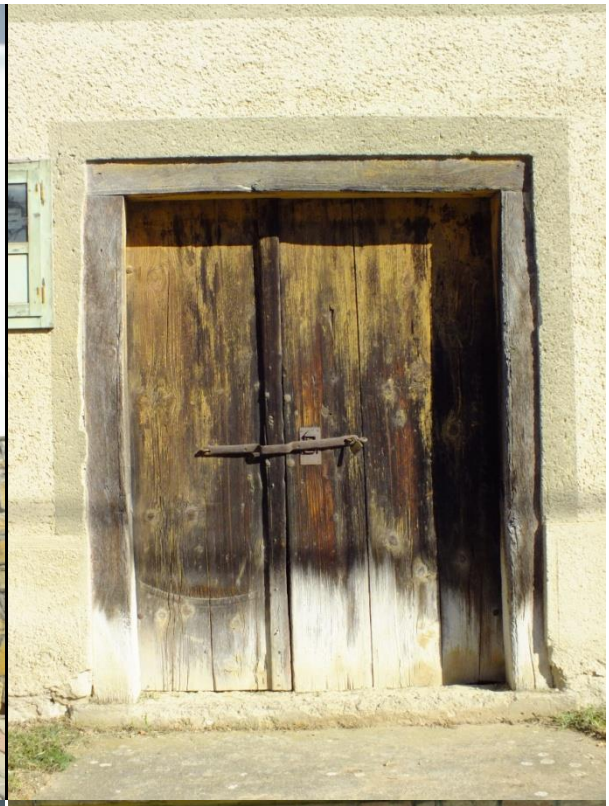

A területen már több birtokközpont jellegű beépítés jött létre napjainkban. Nem zárható ezek lehetősége sem a zártkerti területen, azonban különös figyelmet igényel a légtér-arányok megtartása, a zsúfoltság elkerülése, illetve a tájidegen anyaghasználat. A zártkertekben tervezett további épültetek építése esetén javasolt a tájba való illeszkedésüket látványtervekkel igazolni.

4.
ELTÉRŐ ÉPÍTÉSZETI KARAKTERŰ TERÜLETEK

4.5
ÁTALAKULÓ SZŐLŐHEGY

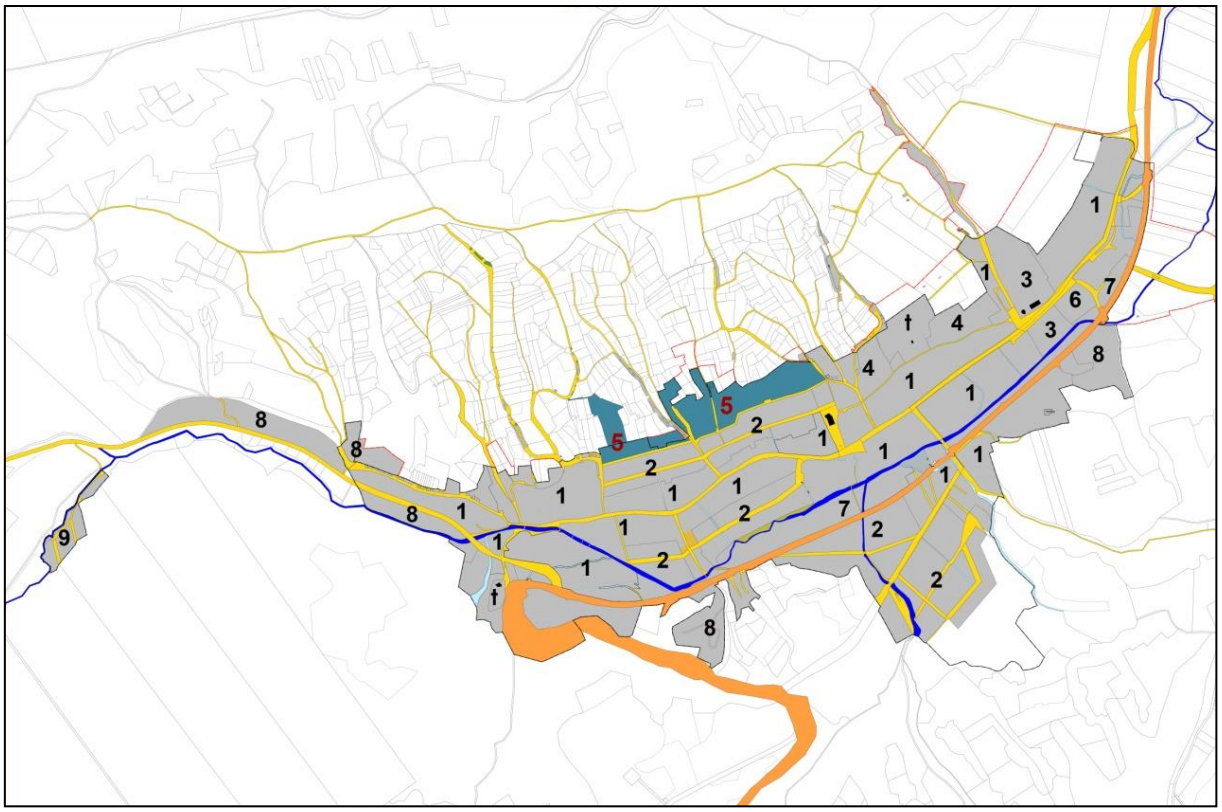

Mecseknádasd települési arculat ötös számú karakterzóna. A karakterzóna területe a település belterületének és a szőlőhegy (zártkertek) találkozási határán alakul(t) ki.

A fenti térképvázlaton 5-es számmal jelölt terület a Felszabadulás utcától északra, avval párhuzamos Nap utca északi oldala, Virág utca és Szőlőhegy utca telkeinek területét tartalmazza.

A karakterzóna területét a Kossuth Lajos utca feletti zártketi telkek helyén alakították ki. Az építési telkek a volt zártkerti telkek összevonásával, új telekosztás kialakításával jöttek létre. Az építési telkek méreteti igen változatosak.
Az építési telkek beépítése szabadonálló, illetve oldalhatáron álló. A meglévő már felépült családi házak egyszintesek, vagy kétszintesek (földszint+tetőtér).
A terület nem rendelkezik még egységes építészeti karakterrel, inkább az építtetők változatos izlésvilágát tükrözi.
Mivel a terület a történeti településmag és a település feletti szőlőhegy határán található az egész településképre hatással van, ezért különös figyelmet igényel a légtér-arányok megtartása, a zsúfoltság elkerülése, a tájidegen anyaghasználat az épületek homlokzati kialakításában. Lehetőleg kerülni kell a tereprendezésnél a magas támfalak építését. A volt zártkerti területek beépítésénél javasolt a tájba való illeszkedédésüket látványtervekkel igazolni.

Nap utca családi házas beépítése.

MAGASSÁG

Az azonos magasságú épületek közé ékelődő, jelentősen magasabb, vagy alacsonyabb épület megbontja a harmóniát. beépítési magasság ne haladja meg a kialakult szintet.
A túlzott épület-fesztáv, az arányaiban nagy tetőszerkezetet eredményez, nem illeszkedik az utcaképbe

SZÍNEK

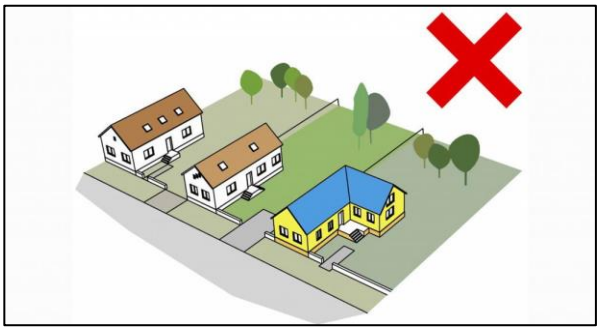

Kerülendők a harsány, nem hagyományos, természetes anyagokból nem előállítható színek és az utánzat-anyagok

TETŐFORMA

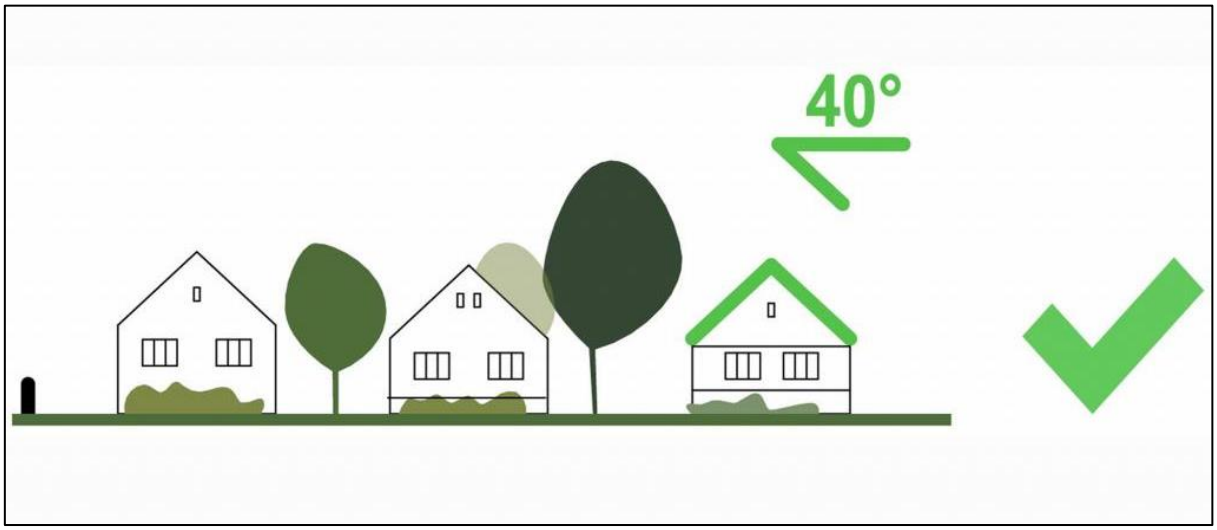

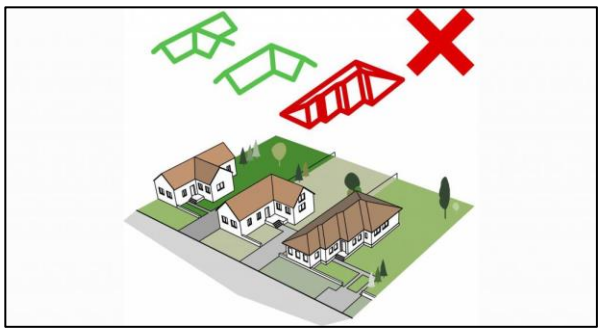

A harmonikus településkép megőrzéséhez szükséges a tetők hajlásszögének és formájának egységes kezelése. A túlzottan alacsony, vagy nagyon meredek tetőhajlásszögek tájidegenek, a félnyereg vagy lapos tetők kilógnak a sorból, nem illeszkednek a településképbe. Ugyanez igaz az indokolatlanul bonyolult geometriára, vagy a kiemelkedő tetőablakokra is.

A tervezett új épületek, vagy átépítések során a 38 - 42 ° közötti tetőhajlás kívánatos

KERÍTÉSEK

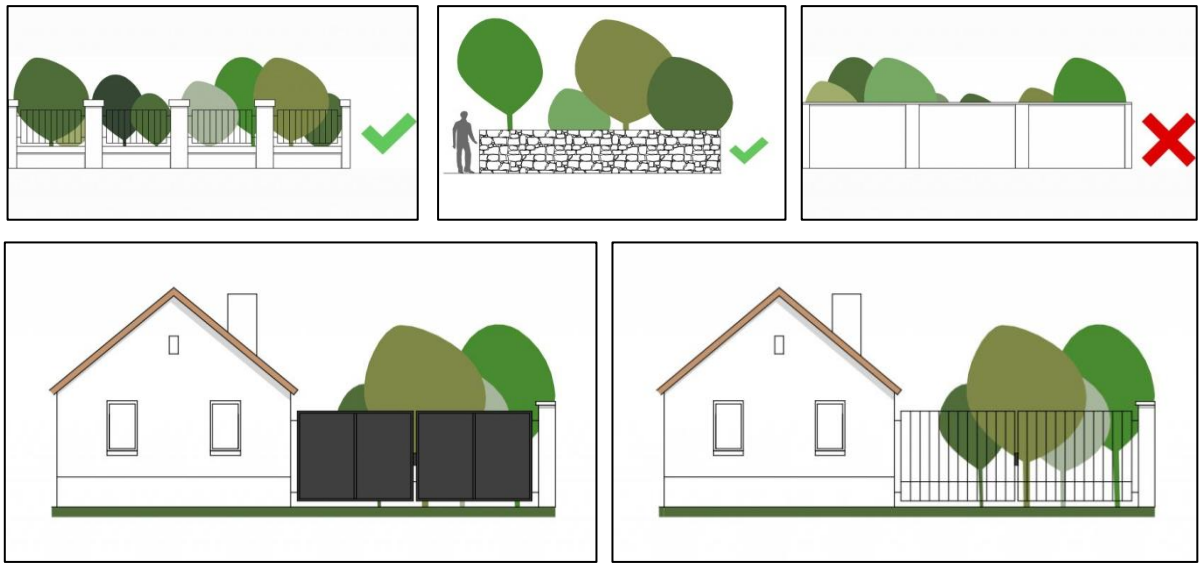

A település területén a kerítések kialakítása meglehetősen változatos, így sokféle megoldás illeszkedik megfelelően a településképbe. Új építés, vagy felújítás esetén lényeges, hogy a hasonló pozíciójú épületek hagyományos megoldásai milyenek.

A felsorolt ajánlások csak körvonalaiban mutatják a településkép megőrzésének és védelmének alapelveit. Nem diktátumok, nem kőbe vésett szabályok. És főleg nem az archaizálásra, az utánzásra igyekeznek sarkallni az építtetőket, tervezőket.
A településkép egy folyamatosan változó „élő” lény. Organikus fejlődése és módosulása azonban - főleg a megőrződött szerkezetű települések esetében - kellő mértékű építtetői és tervezői alázat és kompromisszumkészséget igényel. Ez nem azt jelenti, hogy nem alkalmazhatók kortárs építészeti elemek, gondolatok, anyagok, hisz a település fejlődése során is mindig újítottak. Sokkal inkább jelenti azt, hogy egy beruházás esetén kerülni kell a sablonokat, a környezet megfigyelése, értékvizsgálata után készüljenek olyan új épületek, melyeket egy évtizedekkel később készülő értékvizsgálat védendő értéknek jelöl meg.

4.
ELTÉRŐ ÉPÍTÉSZETI KARAKTERŰ TERÜLETEK

4.6
GAZDASÁGI TERÜLET

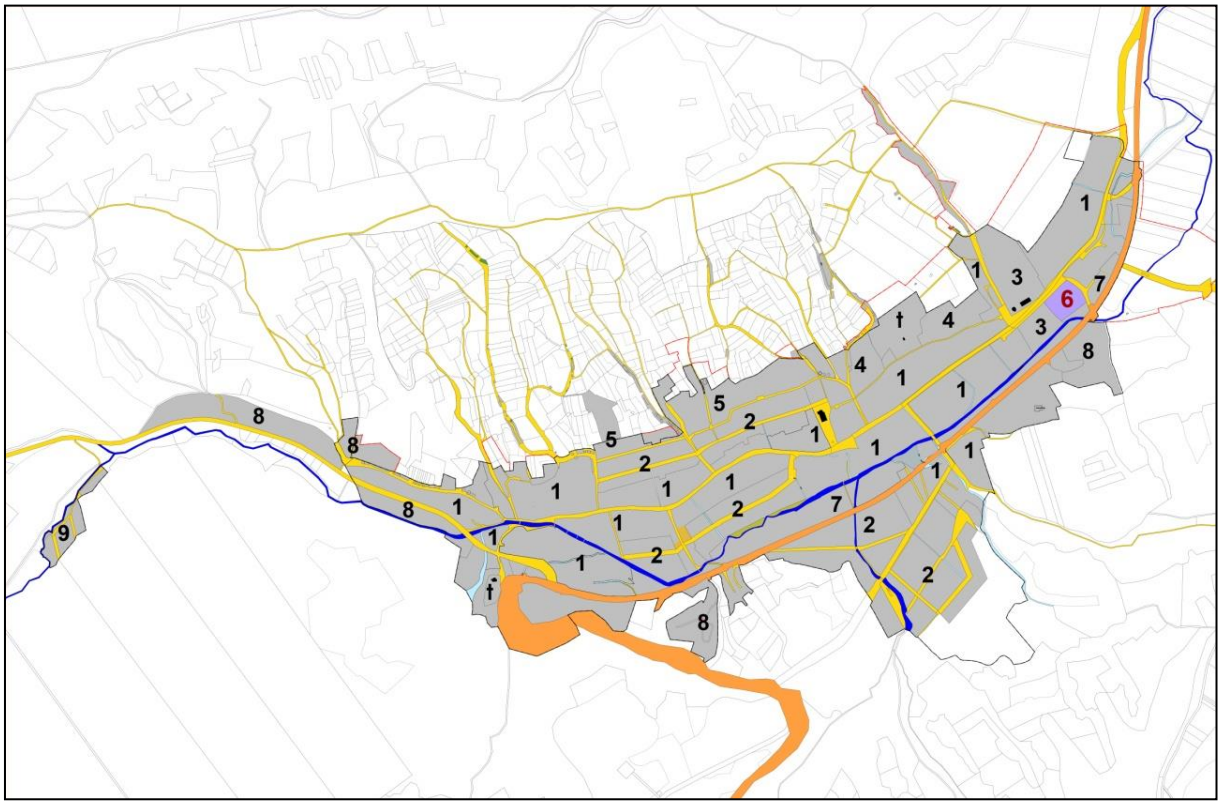

Mecseknádasd települési arculat hatos számú karakterzóna. A településen gazdasági terület csak a Püspöki kastéllyal szembeni Faipari Vállalat telephelyén alakult ki.
A fenti térképvázlaton 6-es számmal jelölt terület.

A település belterületén önálló gazdasági terület kialakítására nincs lehetőség. Történtek próbálkozások a 6-os számú főút mentén gazdasági terület kialakítására, de a kiváló termőhelyi adottságú területek beépíthetőségét nem engedélyezték.
Jelenleg a falusias lakóterület lehetővé teszi, hogy azon mező- és erdőgazdasági, valamint kézműipari építmény is elhelyezhető legyen. E tevékenységek folytatására alkalmasak lennének a településen megmaradt, jelenleg használaton kívüli nagyméretű, zömmel jó állagú gazdasági épületek, istállók és melléképületek. Kereskedelmi, szolgáltató, mind egyéb a környezetét jelentősen nem zavaró ipari funkció elhelyezésére alkalmasak.

Ha a teleülésnek sikerül önálló gazdasági területet kijelölni és létrehozni, nagyon nehéz azonban településképi szempontból szabályozni megjelenésüket, hiszen térigényük, kültéri technológiai berendezéseik szükségszerű megjelenése kikerülhetetlen.
A települések látványában elfoglalt helyzetük általában kedvezőtlen. Ennek megfelelően ezek esetében a látványbeli elkülönülés a legfontosabb szempont, melyet legegyszerűbb módon kellően széles zöldsáv telepítésével lehet elérni. Ne feledjük azonban, hogy hegylábi, vagy dombságon elterülő települések esetén megjelenik az ötödik homlokzat, a rálátás is.
További konfliktust okoz, hogy ezen telepek látványa általában az utak mentén, a lakóterület előtt jelenik meg, átvéve a település kapujának szerepét.
A konfliktus elkerülhetetlen, de tompítható. A korábban említett zöldsáv mellet az épületek megformálása esetén a hagyományos tégla-architektúra, magastetős épületek építése csökkenti a tájsebet. Ám erre sincs mindig lehetőség. A technológiai berendezések, a csarnok jellegű, vagy lapos tetős nagy tömegű épületek esetében az anyaghasználat sokat számít. Az alkalmazott felületek anyagának természetes textúrája, színezése tompítja a tájidegen megjelenést. Kerülendők a divatos, élénk színezésű, a kereskedelmi palettán öntörvényűen megjelenő burkoló elemek.

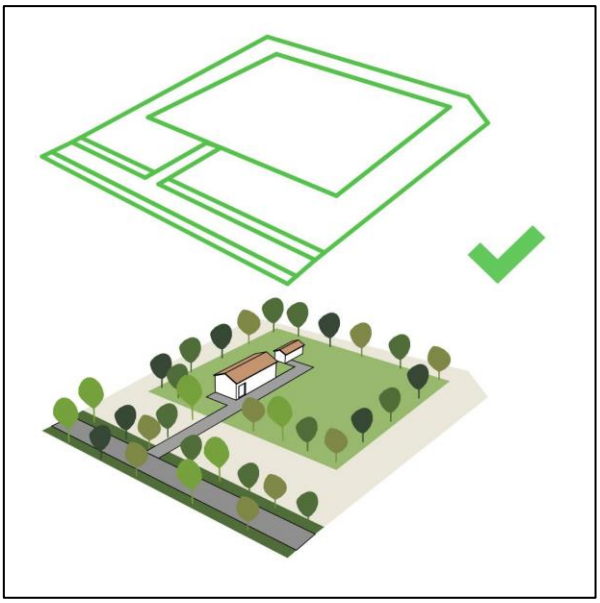

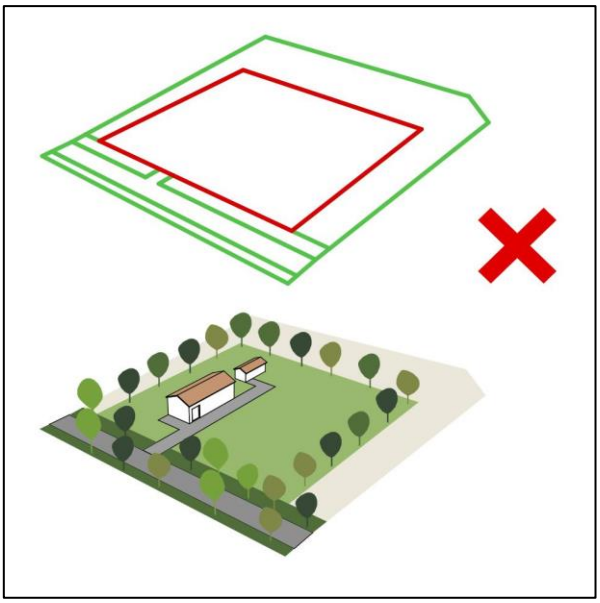

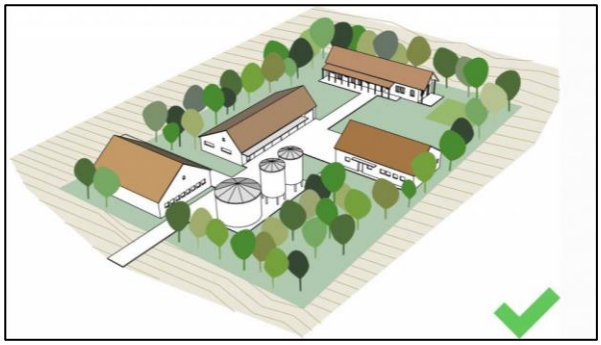

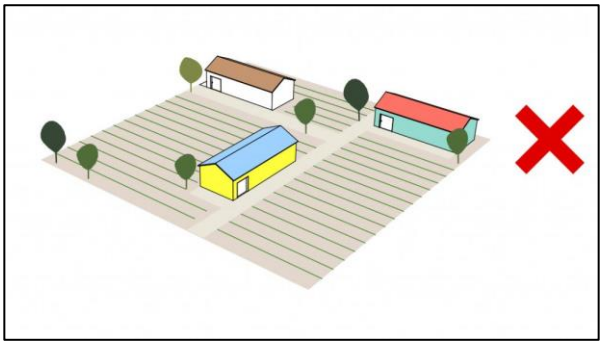

Az ipari, mezőgazdasági kis- és nagyüzemi telepek esetében az utaktól közterületektől lehetőség szerint távolra kerüljenek az épületek, berendezések, látványukat eltakaró, zajukat, porukat bűzüket csillapító intenzív zöldsáv telepítése javasolt.
Kerülendők a vegyes színek, az élénk színhasználat.

4.
ELTÉRŐ ÉPÍTÉSZETI KARAKTERŰ TERÜLETEK

4.7
ZÖLD VÉDŐTERÜLET

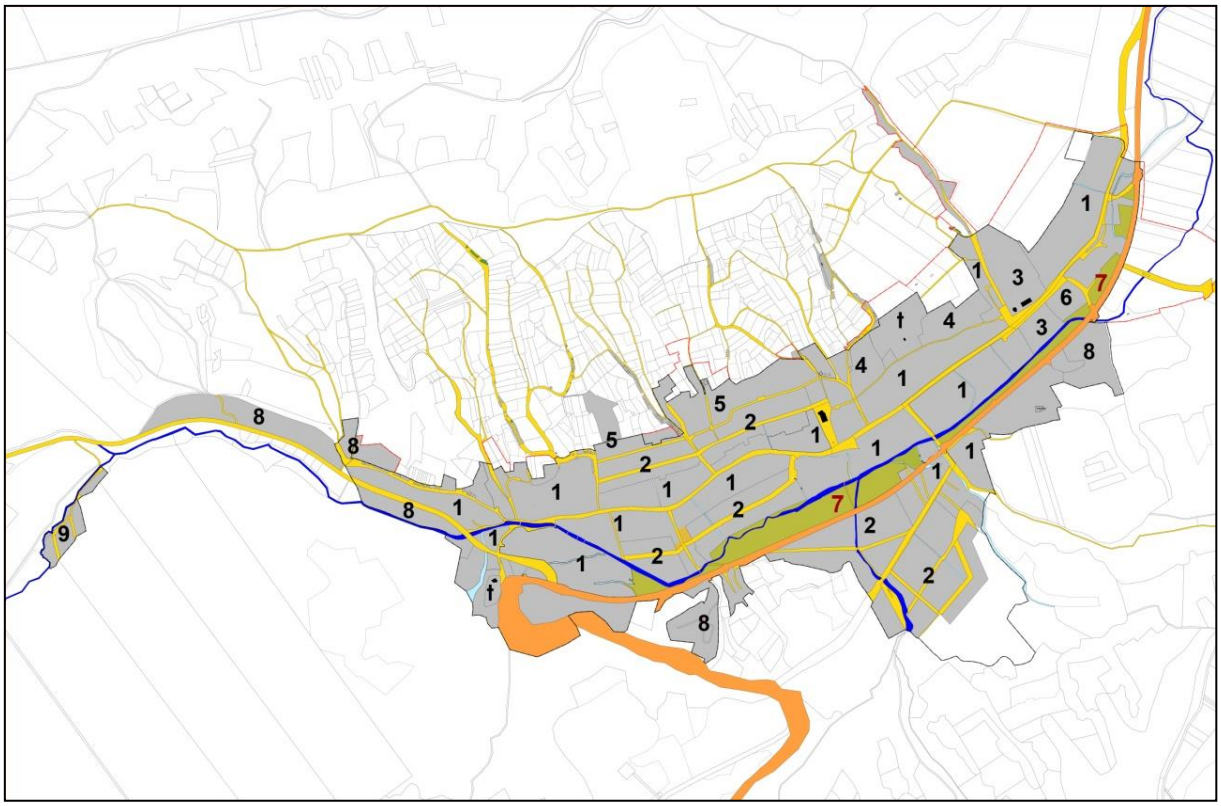

Mecseknádasd települési arculat hetes számú karakterzóna. A terület az Öreg patak és a 6-os számú főútvonal közti terület fedi le. A fenti térképvázlaton 7-es számmal jelölt terület.

A zónához tartozó terület jelenleg beépítetlen. Északi határvonala az Öreg patak, melynek partjai rendezetlenek és a település lakói számra nem megközelíthető. Javasoljuk a területen egy ligetes védőerdő kialakítását a patak mentén kialakított zöld folyosóval együtt. A védőerdő csökkentené a foralmas 6-os számú főútvan nagy forgalmának zajterhelését.

4.
ELTÉRŐ ÉPÍTÉSZETI KARAKTERŰ TERÜLETEK

4.8
TURISZTIKAI TERÜLET

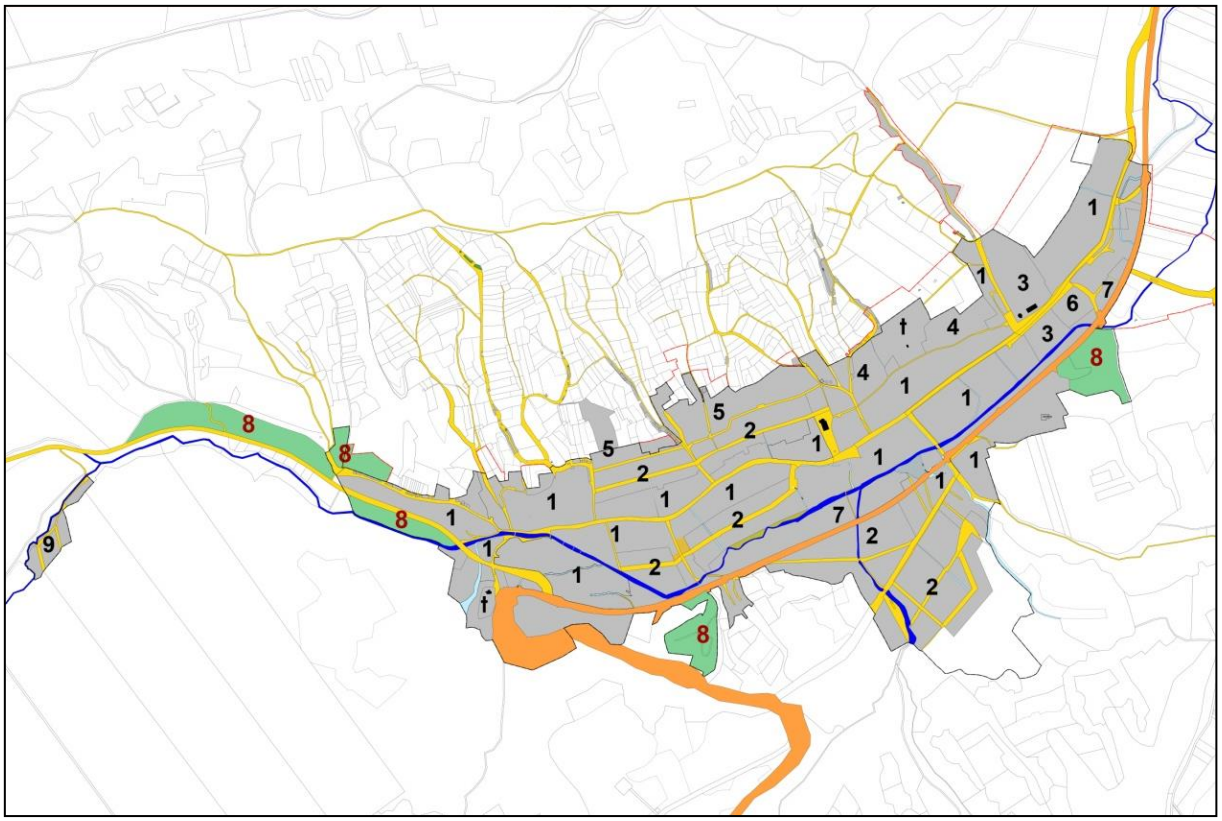

Mecseknádasd települési arculat nyolcas számú karakterzóna. A zónához az Óbányára vezető országút menti területek, Schlossberg és a 6-os főút közti terület, valamint a kemping területe tartozik.
A fenti térképvázlaton 8-es számmal jelölt terület.

A területen már több a bor- és lovasturizmussal kapcsolatos birtokközpont épült meg napjainkban. Nem zárható ki további hasonló létesítmények megépítésének lehetősége a területen, azonban különös figyelmet igényel a légtér-arányok megtartása, a zsúfoltság elkerülése, illetve a tájidegen anyaghasználat. A területen tervezett további épültetek építése esetén javasolt a tájba való illeszkedésüket látványtervekkel igazolni.

4.
ELTÉRŐ ÉPÍTÉSZETI KARAKTERŰ TERÜLETEK

4.9
ÜDÜLŐ TERÜLET

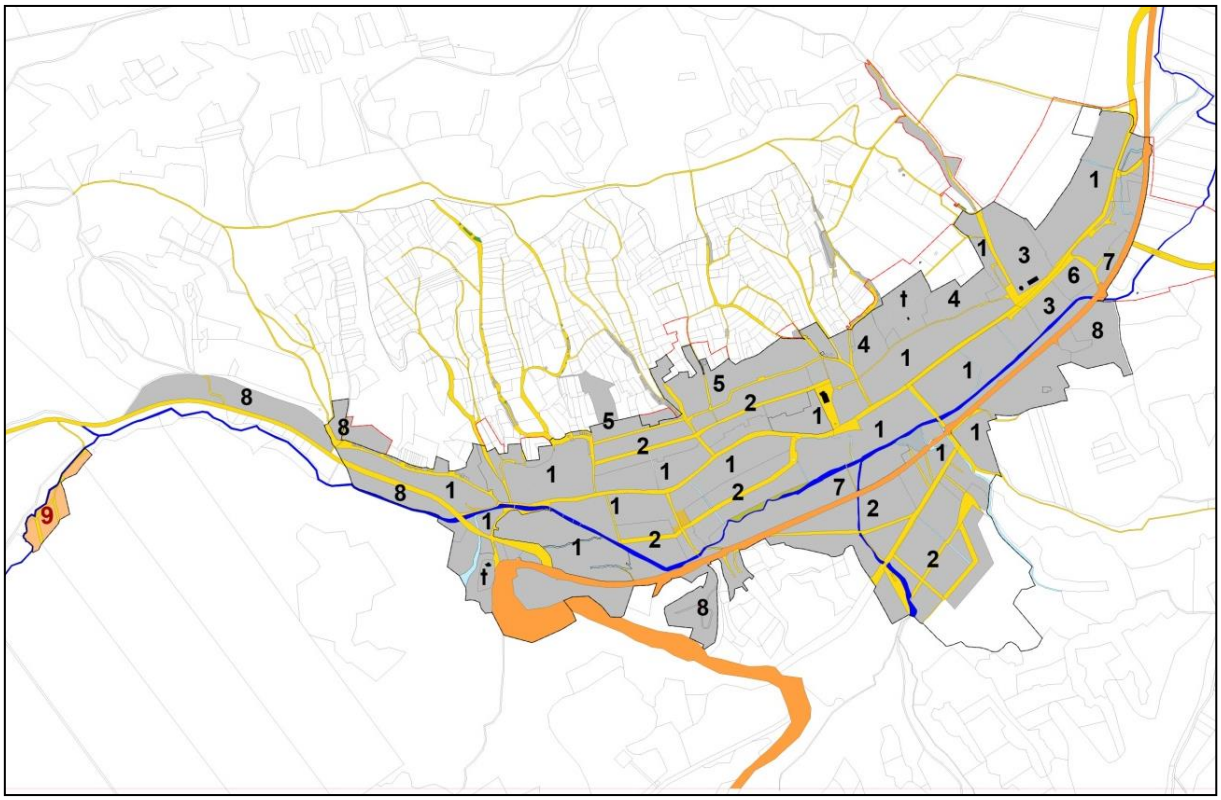

Mecseknádasd települési arculat kilences számú karakterzóna. A zónához a Rékavölgyben lévő üdülőterület tartozik.
A fenti térképvázlaton 9-es számmal jelölt terület.

Rékavölgyi üdülőterületre bevezető út

Az üdülőterület kis méretű telekein előkertes, észak-nyugati oldalhatárra épített hétvégi házak épültek. Az épületek egy része hagyományos tömörfalas szerkezeti rendszerű, vagy favázas szerkezetű. Az épültetek vedése az utcára merőleges nyeregtető. a tetők hajlásszöge változó. Úgy az épületállomány, mint a kerítések vegyes megjelenésűek, az adott ingatlan tulajdonosának anyagi helyzetének megfelelően. Az üdülőterület beépítése és az épültek építészeti megjelenése jelenleg igen változatos képet mutat, ezért nem indokolt és nemigen lehetséges egy karakterzónaként kezelni a területet.
Fontos viszont, hogy a meglévő épületek léptékéhez, telepítéséhez, a hagyományos anyghasználathoz és a meglévő természeti környezethez illeszkedő új épületek szülessenek.

EGYÉB TELEPÜLÉSKÉPI ELEMEK
- gépészeti és hírközlési eszközök -

Az utcák vonalvezetése, az épületek építészeti minősége mellett a közművek (elsősorban a légvezetékek, villanyoszlopok, stb.), különböző infrastrukturális kiegészítő szerelvények látványa is meghatározó. Befolyásolja a településről alkotott képünket, benyomásunkat.
Fasorok telepítésénél a meglévő vezetékhálózat figyelembevételével, annak bővítési lehetőségét is mérlegelve olyan fajokat válasszunk, amelyek nem gátolják a meglévő infrastrukturális hálózat működését, lehetővé teszik azok karbantartását. Településképi szempontból fontos, hogy a fasorok karbantartása során ne sérüljön azok esztétikai minősége, kerülni kell csonkolásukat, azzal együtt, hogy a felsővezetékes hálózat zavartalan működése is folyamatosan biztosított legyen. A térszín alatti vezetékhálózat tervezése során, illetve a fasorok, a növényzet telepítésénél fordítsunk figyelmet arra, hogy a növények gyökerei ne okozzanak problémát a térszínalatti vezetékek működése, karbantartása során.
Az infrastrukturális fejlesztések elkerülhetetlen következménye az épületek homlokzatán, tetőfelületén megjelenő csatlakozási pontok, illetve ezek fogadószerkezetei. A településkép védelme érdekében fontos szempontok, így az anyaghasználat is jogszabályi eszközökkel, helyi rendeletekkel is érvényre juttathatók. Szabályozni lehet és sok esetben szabályozásra is kerül, hogy milyen anyagok használhatók a homlokzaton elhelyezhető műszaki berendezések közül.
Általánosságban javasoljuk, hogy a műszaki infrastruktúra működéséhez szükséges járulékos berendezések helyének és anyaghasználatának meghatározása mindig a helyi értékek figyelembevételével történjen. Egy gazdagon díszített utcafronti homlokzat építészeti értékeit jelentős mértékben ronthatja, látványának esztétikai értékét csökkentheti egy pl. a zárópárkányon elhelyezett műszaki berendezés. A meglévő, építészeti értéket képező homlokzati díszeken (pl.: lizénák, ablakkeretezések, osztópárkányok, zárópárkány, stb.) kerülni kell fogadószerkezetek elhelyezését, ugyanakkor a műszaki működéhez szükséges berendezések elhelyezését nem szabad megakadályozni.
Az utcai légvezeték-hálózat, oszloperdő felszámolása, annak bonyolult használati szerződés-viszonyai miatt illúzió. Azonban az épületek bekötéseinek térszín alá helyezése nagyban javítana az utcaképeken.
Ugyanígy dilemmákat okoz az antennák, parabolaantennák, napkollektorok, napelemek, klímaberendezések elhelyezése. Gondos tervezéssel, településképi hatósági kontrollal elkerülhető a településképet zavaró megjelenésük.

EGYÉB TELEPÜLÉSKÉPI ELEMEK
- növényzet -

A Nemzeti Park állásfoglalása szerint a természetvédelmi szempontú kijelölések alatt álló területek jelen természeti állapotukban településképi szempontból jellegzetes és értékes részét képezik a településnek, a településkarakter meghatározó, védendő elemeit képviselik.
A telepíthető fás szárú növényfajok mindenképp őshonos, táji adottságoknak megfelelő növényfajok legyenek. Állásfoglalásuk alapján a következő növényfajok telepítése nem javasolt:

fehér akác (Robinia pseudoacacia)
mirigyes bálványfa (Ailanthus altissima)
keskenylevelű ezüstfa (Eleagnus angustifolia)
zöld juhar (Acer negundo)
amerikai kőris (Fraxinus pennsylvanica)
kései meggy (Prunus serotina)
kanadai nyár (Populus x canadensis)
nyugati ostorfa (Celtis occidentalis)
cserjés gyalogakác (Amorpha fruticosa)
kisvirágú nebáncsvirág (Impatiens parviflora)
bíbor nebáncsvirág (Impatiens grandiflora)
japánkeserűfű-fajok (Fallopia spp.)
magas aranyvessző (Solidago gigantea)
kanadai aranyvessző (Solidago canadensis)
közönséges selyemkóró (Asclepias syriaca)
ürömlevelű parlagfű (Ambrosia artemisiiflora)
arany ribiszke (Ribes aureum)
adventív szőlőfajok (Vitis-hibridek)
vadszőlőfajok (Parthenocissus spp.)
süntök (Echinocystis lobata)
észak-amerikai őszirózsák (Aster spp.)
magas kúpvirág (Rudbeckia laciniata)
vadcsicsóka (Helianthus tuberosus s. 1.)
olasz szerbtövis (Xanthium strumaium subsp. italicum)
amerikai karmazsinbogyó/amerikai alkörmös (Phytholacca americana)
kínai karmazsinbogyó/kínai alkörmös (Phytholacca esculenta)
japán komló (Flumulus japonicus)
átoktüske (Cenchrus incertus)
nem hazai tündérrózsa fajok
kanadai átokhínár (Elodea canadensis)
aprólevelű átokhínár/vékonylevelű átokhínár (Elodea nuttallii)
moszatpáfrányfajok (Azolla mexicana, Azolla filiculoides)
borfa/ tengerparti seprűcserje (Baccharis halimifolia)
karolinai tündérhínár (Cabomba caroliniana)
közönséges vízijácint (Eichhornia crassipes)
perzsa medvetalp (Heracleum persicum)
kaukázusi medvetalp (Heracleum mantegazzianum)
Szosznovszkij-medvetalp (Heracleum sosnowskyi)
hévízi gázló (Hydrocotyle ranunculoides)
nagy fodros-átokhínár (Lagarosiphon major)
nagy virágú tóalma (Ludwigia grandiflora)
sárgavirágú tóalma (Ludwigia peploides)
sárga lápbuzogány (Lysichiton americanus)
közönséges süllőhínár (Myriophyllum aquaticum)
felemáslevelű süllőhínár (Myriophyllum heterophyllum)
keserű hamisüröm (Parthenium hysterophorus)
ördögfarok keserűfű (Persicaria perfoliata) kudzu nyílgyökér (Pueraria montana) aligátorfű (Alternanthera philoxeroides) óriásrebarbara (Gunnera tinctoria) tollborzfű (Pennisetum setaceum) Alternanthera philoxeroides

Mecseknádasd területén az alábbi táj- és természetvédelmi szempontú kijelölés alatt álló területek találhatóak:

- országos jelentőségű védett természeti terület: Kelet-Mecsek Tájvédelmi Körzet
- európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területek: (Natura 2000 területek): a Mecsek elnevezésű, HUDD 20030 jelű és a Geresdi-dombvidék elnevezésű, HUDD 20012 jelű kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület valamint a Mecsek elnevezésű HUDD 10007 jelű különleges madárvédelmi terület;
- a Tvt. 23. § (2) bekezdése alapján (ex lege) védett források;
- az Országos Területrendezési Tervről szóló 2003. évi XXVI. törvényben (OTrT) megjelent nemzeti ökológiai hálózat magterület övezete;
- az OTrT-ben megjelent tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő terület övezete.

A település közigazgatási területén 2 egyedi tájértéket tartanak nyilván.

MECSEKNÁDASD
TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYVE

MECSEKNÁDASD ÖNKORMÁNYZATA
www.mecseknadasd.hu
7695 Mecseknádasd, Felszabadulás utca 2/1.
telefon/fax: (72) 563-100
e-mail: mecseknadasd@mecseknadasd.hu
Polgármester: Dr. Wekler Ferenc
megbízott települési főépítész: Balázs Péter
készítette: Rofrits Nándor építészmérnök (É3-02-0576)
7761 Kozármisleny, Orgona utca 12. - rofrits@gmail.com
Balázs Péter okl. építészmérnök (É1-02-0520)
szakértő műemléki érték dokumentálása szakterületen (21-349)
7635 Pécs, Vizes dűlő 11. - balazspeter@balazspeter.com
építészeti útmutató ábrái: Lecner Tudásközpont
betűtípus: Candara
építészeti útmutató ábrái: Lecner Tudásközpont
betűtípus: Candara
Készült Óbánya Önkormányzata megbízásából
Minden jog fenntartva
Pécs, 2017. december